

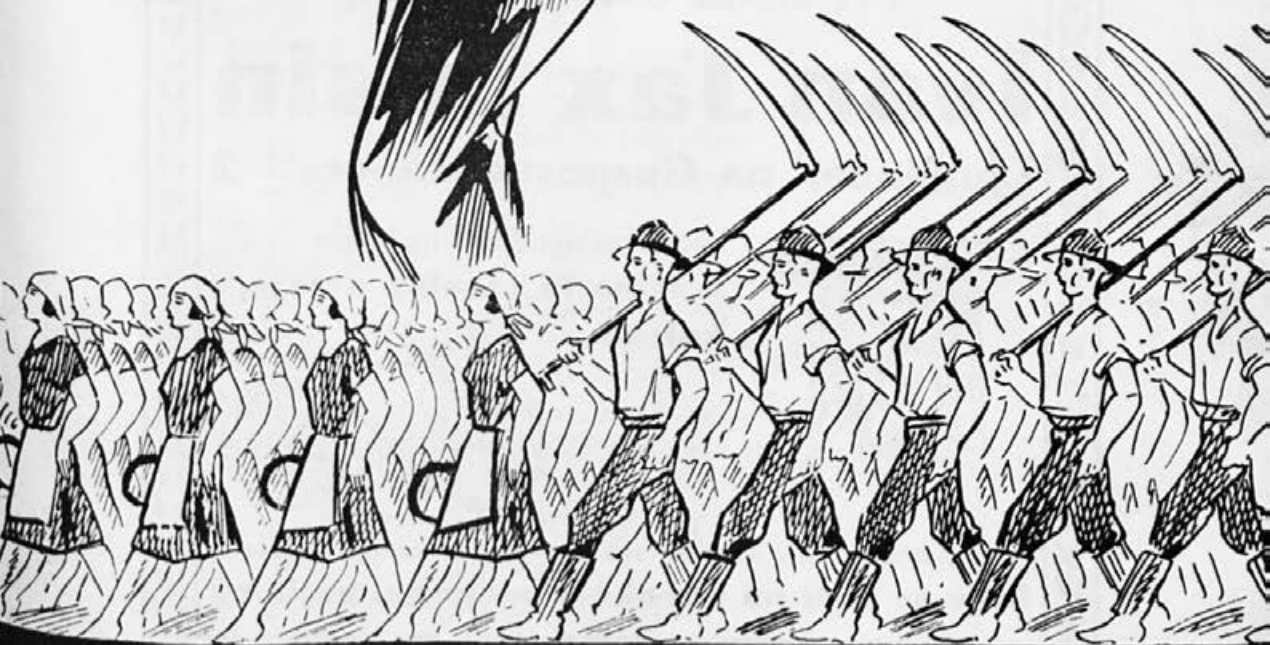
Postnina plačana v gotovini.

GRUDA

X

1933

6-7

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega prvega v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.— Za dijake Din 20.—. Posamezna številka Din 3.—. Uredništvo: Ljubljana, Tavčarjeva 3. Uprava: Ljubljana, Pražakova ulica 8/I. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. — Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (Stanko Deu). — Urejuje: France Gerželj.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ivan Albreht: Pesem kmetške mladine. — Zemlja kliče. — M. Horvatičeva: Mladi borci. — Vlado Krefc: Kmetško-delavsko mladinsko gibanje. — F. Zwitter: Naš kmet v tlačanski dobi. — J. Dolar: Šest koscev. — J. Marinč: O slovenski gospodarski politiki. — L. Zupanc: Kmetškemu delu. — V. Bitenc: Osem blagrov Antonije Brezarjeve. — J. Dolar: Žanjica. — P. Janežič: Naša žena. — J. Lavrič: Spomini iz ujetništva. — A. Podjavoršek: Ob Sotli. — Njivaši: Mesto in dežela. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Uganke. — Listnica uredništva.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
**šivalne in pisalne stroje,
kolesa**

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastoj in franko

Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

GRUDA

MESEČNIK ZAKMETSKE PROSVETO

6-7.

JUNIJ - JULIJ 1933

X.

Pesem kmetske mladine

Ivan Albreht

S plugom svobode, ljubezni, resnice
bomo zorali ledino gorja,
v brazde bodočnosti seme pravice
plodno raztrosili širom sveta.

Fantje, dekleta, kosci, žanjice,
grudo ljubimo, ki nas rodi!
Toplo strnimo se, delavci kmetski,
da bodo krepke mlade kali!

Živega upanja prapor zeleni
božjo ljubezen užiga naj v nas,
v delu neutrudnem za delo rojeni
novemu svetu nov orjemo čas!

Naše ravani in reke, doline,
k samemu nebu kipeče gore,
vsa domovina v sončnem objemu:
to je slovenskega kmeta srce!

Dvigni na borbo se, prapor zeleni,
s tabo v zvestobi slovenska gre vas!
v boju poštenem strnite se, vrste:
kmetske nam zmage naproti gre čas!

Zemlja kliče

Ivan Albreht

II.

„Sam Bog se nas usmili!“ gre dolge tri tegne od ust do ust. Celo na Vipavsko in Tolminsko seže glas, proti Rovtam in Žirem valovi in v drugo smer daleč tja proti Ljubljani:

„Sam Bog se nas usmili!“

Res je bila vojna šiba božja, pa se je nazadnje le unesla; res so prišli Lahi, a je hkratu vzbrstelo upanje, da ne ostanejo vekomaj; kar pa se pripravlja v Brodeh, moj Bog, to je lahko hujše mimo vsega hudega! Kdo si upa reči, komu je namenjena nesreča in kakšna bo?! Lahko zadene enega ali dva, lahko družino, srenjo ali celo ves ta negodni in nêrodni, iz tečajev vrženi svet . . .

Tri tedne raste groza kakor senca od poldneva na večer. Mihovec je že slišal bobnenje ono noč. Streharica je videla zadnjič nekaj belega švigniti mimo bajte in tudi Srebot, ta norčavi nejevernik, je slišal čisto kraj sebe govoriti dva mlada človeka in ju nikakor ni mogel zagledati. Tako sta bila blizu njega, da je čutil hladni dih. Mrtvaški je bil, skoraj leden, najsi tudi v toplem poletju, pa prav čisto močvirski. Vsako besedo je razumel. Kaj samo razumel?! Razločno je slišal vsako besedo in bi bil še sam rad spregovoril kaj božjega vmes, pa ga je lomila taka groza po kosteh, da je bil čisto trd.

O čem sta se nevidna menila? Bog sam naj to presodi! Srebot noče izdati niti ene same besede, le po tem lahko sodi vsak, da je bilo nekaj strahotnega, ker prihaja rogovilež poslej slednje jutro v cerkev in ga živ krst več ne pregovori, da bi prijel za harmoniko.

Tršarja ni nič na spregled, glas pa gre o njem, da hujša kakor bi meso rezal z njega. Jerico včasih kdo vidi, a je menda čisto voščena in naprej objokana.

Grčarjeva Liza je nekaj časa ležala, tako jo je zdelala tista noč. Nazadnje je morala vstati, ker je legla mati Katra. Zjutraj je bila tisti dan Grčarica še v cerkvi in nazaj grede je v župnišču celo plačala dve maši v dober namen, popoldne ji je pa kar nenadoma vse odpovedalo. Čisto na lepem jo je začela kuhati vročina in jo lomiti mraz, no, in zdajle, dva dni pred malim šmarnom so jo zakopali.

„Večna luč naj ji sveti“, se je utrinjalo stotero želja, ko je zapel mrtvaški zvon.

„Brodniška Katra je torej prva na vrsti“, je temu in onemu malone odleglo. češ:

„Jaz sem pa le še živ in zdrav. —“

Kropilcev je imela Grčarica toliko, da je bila skoraj hiša premajhna za take množice. Od blizu in daleč so prihajali in vsakdo je hotel natanko vedeti, kako je bila gospodinja obolela in kako je slednjič končala zemsko

pot. Vzlic temu ni nihče mogel izvedeti nič posebnega. Oče Matevž je bil kakor zamaknjen in izgubljen, hčeri pa tudi molčeči. Zlasti Lizo je čisto predrugačilo. Marsikdo je odhajal, češ:

„Tej se je menda jezik posušil.“

Šele na večer pred pogrebom si je bila nekako opomogla. Z mrakom vred sta namreč Tršarjeva prišla kropit, kmalu za njima pa Plešnarjev Cene. Sicer prostorna, a nizka soba je bila nabito polna ljudi, a Liza kljub temu ni prezrla, kako se je Jerica vznemirila, ko je vstopil Plešnarjev. Domači sta sedeli kraj peči, da sta lahko videli po vsej sobi, Tršarjeva pa se je brž pomešala med starejše ženske, čim je oče zlezal h Grčarju, ki se je bil ustoličil na zapečku.

„Zdaj sva si po vdovstvu brata“, je vzdihnil Jaka in Matevž je prikimal:

„Je že božja volja. Kar je Katra prestala, nas še vse čaka.“

V šumu tolikerih glasov Liza ni mogla razumeti, kaj je na očetove besede odvrnil sosed, zdelo pa se ji je, da mora biti nekaj važnega, ker je govoril zamolklo in pridušeno. Njen nemir je opozoril še Marjeto, da se je začela ozirati proti zapečku. Čemu jo neki Tršar tolikanj pogleduje? Ali velja to njej ali sestri?

S Cenetovim prihodom je zdajci pozabila Marjeta na oba zapečnika. Njena žalost namreč ni bila nič manjša od sestrine, oboja pa še vedno ne tolikšna, da bi dekleti pozabili sami nase. Vzlic materini smrti (ali nemara prav zaradi nje) sta sestri neprenehoma ter bolj in bolj občutili, kako se jima mlado življenje naglo odmika. Čim je tedaj Plešnarjev pokropil in odmolil, je stopila Marjeta k njemu in z mize na desni mrtvaškega odra ponudila kruha in natočila vina, da bi oboje povžil za verne duše v vicah. Brodniški so bili namreč še trdno zvesti starim običajem in je zato v mrliški sobi bil za kropilce ves čas pripravljen orjaški hleb kruha, štefan vina in zelenka slivovke.

Plešnarjev se je z nekaj vljudnimi besedami spomnil pokojne, nakar ga je Marjeta odvedla k peči, kjer je sedel med obe sestri, skoraj preveč vidno tekmujoči, katera bo bolj prijazna z njim. Obe sta se pogosto ozirali po Jerici, ki je s kraja trojico tudi večkrat ošinila z zvedavim pogledom.

„Na tega torej cika“, sta se zbali obe sestri, medtem ko se je hkratu vsaka zase v dnu duše rotila, da mora biti Plešnarjev Cene njen.

Globlje ko je šlo v noč, bolj so bili kropilci zgovorni in večkrat je bilo treba napolniti štefan in zelenko ter prinesiti še kruha na mizo. Hvalili so pokojno in pomilovali ostale, vmes spet obnavljali spomine na stare zgodbe in legende o trpljenju ubogih duš, o vojskah in kugah pa o ujmi in raznoterih nezgodah. Često se je vzdramila celo pesem in je bila vsa soba polna refrena:

„Gre duša 's telesa
gor v sveta nebesa,
a truplo zagrebejo
v črno zemljó. —“

Kasno v noč je prišel pokropit župan. Za njim je prišvedrala Streharica z Liščevo deklo in malo kasneje Srebot. Družčina je mahoma oživela. Lisec se je bistro ozrl na vse plati in se pridružil onima na zapečku. Bil je malce samosvoj človek, ki je vsem voščil zakonski jarem, medtem ko je sam ostal zakrknjen fant. Gospodinjala mu je daljna sorodnica Streharica, že hudo priletna in močno upognjena samica, ki se je z enako vnemo ukvarjala z gospodinjtvom, rogovilila nad deklami in glodala kosti raznih novic. Ko je tedaj zagledala oba vdovca na zapečku in Ceneta pri Grčarjevih dekletih, a Jerico v gruči priletnih žensk, je hitro stopila k njej in ji sikaje zašepetala:

„Ali nič ne vidiš, kaj se plete?“

Deklino je sunilo kakor noževa ostrina. Ko ji je ušel pogled proti Cenetu in k očetu, ki se je bil jel pravkar pomenkovati z Liscem, ji je vsa kri bušila v glavo. Ker so ženske takoj prisluhnile, je Streharica potožila, da ji v sobi zrak lega na prsa, in je prosila Tršarjevo, naj jo spremi na plano.

„Oče se ženi“, je bruhnila zunaj in Jerica je občutila kakor silen vbodljaj pod senci. Toliko raznoterih misli se je ob tej novici hkratu splašilo v njej, da ji je vse zaplesalo pred očmi.

„Za božji čas“, je brez besed v nemoči tožila, „odkod se vendar jemljete, ljudje, ki vam roji ženitev po glavi, medtem ko vendar gledate mrliča pred seboj!“

Streharica je kakor uganila njeno misel.

„Seve“, je skrila brado v rogovilo med desni palec in kazalec, „mlada si še in malo veš, vendar pa ne pozabi, da zemlja venomer kliče in kliče. —“

Jerica je brez besed poslušala, ko ji je ženska razodevala, za kaj se je bil tam poleti Tršar odločil pri Liscu. In to da je vse zemlja, ki kliče. Tudi onega v davnini je klicala: Grunta se mu je zahotelo in si je bil izbral gruntarsko hčer. Stari se je uprl, a zemlja je storila svoje in sprejela vase nesrečno dvojico. Kdo pod milim bogom pa si želi svatovščine v nagnusni močvari? Ker ni mogel ugasiti žeje po zemlji, se najdenec brez pokoja vsakih sto let vrača in oznanja ljude m gorje. Letos ga je nemara prišel naznanit Tršarju, kdo ve? Dekle naj pazi. Mogoče bi z ženitvijo oče celo rad združil oba grunta, medtem ko bi ona morala z doma . . .

„Kam le mislite, teta?“ je branila Brodniška, medtem ko je Streharica še naprej razpletala:

„Kar vem, povem! Ali nisi videla očeta, kako nejevoljno prebada z očmi Plešnarjevega, ki se nekaj smuče okoli Grčarjevih deklin? Seve, temu se muči. Doma je prevzel starejši in se mora Cene ozreti, da pride kje do zemlje. Saj so že nekaj namigavali, da misli nate. Jaz bi kar verjela, ko bi le ti dobila premoženje. Tako pa, če se oče oženi, se ne zanašaj! Boš videla: Sapa, ki prinese mlado k vam, bo Ceneta odpihnila. Še ozreti se ne bo več maral za teboj. —“

Brodniška je bila kakor gola pred to vsevedno žensko. Kdo božji ji je mogel tako natanko vse razodeti, kar je bilo skrivnost Jeričinega srca? Ali res govore gluhe noči? In Cene se nocoj čisto nič ne zmeni zanj. Niti dober večer ji ni voščil, nič. Tako da premoti človeka zemlja?

„Ko bi se vsaj Tone vrnil!“ je iznenada vzdihnila in Streharica je naglo poprijela:

„Tak se je bil le res tudi on smukal za teboj?“

„Nič ni bilo, teta! Saj sem bila še malone otrok, ko je odhajal“, je drhte zardevalo dekle. „Samo tako mislim: dober človek je bil in pameten. —“

Streharica, ki je v mladih dneh služila za kuharico pri orožnikih in potlej vrsto let v župnišču, je imela izurjen dar opazovanja. Vse, kar se ji je zdelo zanimivo, je razbrala iz nekaj dekletovih plahih kretenj.

„Saj boš videla“, je vrgla nato kakor brez zveze in odšla v hišo, odkoder se ja bilo pravkar zopet oglasilo:

„Gre duša 's telesa

gor v sveta nebesa —“

Jerica si je zaželela, da bi petje veljalo njej. Samo od strani je videla, kako živahno kramlja Cene s sosedovima in kako sta zatopljena v važnem pomenku oče ter Liseč. Stopila je čisto k vzglavju pokojnice in jo z vsem srcem nemo rotila:

„Ali nič ne slišite, soseda, kaj se plete?“

Ne, ta ne sliši. Obraz je resen, usta trdo stisnjena in oči zaprte. Te žene nič več ne skeli bolečina živih. Dala bo še zemlji, kar je prejela od nje, vse drugo se je vrnilo k Bogu.

Dekle je pokleknila, da bi skrila v srcu besneči vihar. Skušala je moliti za rajno in še zase, da bi bila skoraj deležna takega pokoja, toda v srce je bilo že kanilo sovraštvo. Medtem ko so usta šepetala besede ponižne molitve, je srce preklinjalo njega, ki se ji je tako naglo izneveril.

Ali je res mogoče, da zemlja tako kliče?

III.

Da, zemlja kliče. Brodniško Katro je poklicala in sprejela vase, v krajestvo tistega tajnega miru, ki ustvarja večnost.

In tudi žive kliče. Kjerkoli je ostala osamela vdova na gruntu, se oglašča nič koliko snubcev, mladih in starih. Nihče dosti ne vpraša, kako in kakšna je ženska; samo: Koliko je zemlje?

Tršarjeva Jerica vidi vse to in ji je bolj in bolj tesno. Nekaj časa po sosedinem pogrebu je še upala, da se Cene vrne. Dan za dnem je čakala, kdaj se oglasi, a pričakala ga ni.

Potem je mislila tudi na Toneta. Ako bi se on vrnil, bi bilo še lepše. Potem naj hodi Cene, koder se mu ljubi.

Ko je bil Tone odhajal na vojno, je bila Jerica še napol otrok. Hudo ji je bilo, ko je prišel jemat slovo, vendar ni mogla razumeti, zakaj se njegov otožni pogled tako dolgo ni mogel ločiti od nje. Še daleč iz doline se je venomer oziral nazaj, kjer je na brežini stala Jerica. Nazadnje je tam doli za ovinkom tako rezko zaukal, da jo je zarezalo v srce.

Ko bi zdaj prišel in se oglasil. Joj, kaj bi mu vse vedela povedati...

Vmes ji kane neprijetna misel: Cene!

Ako bi Tone izvedel, da je medtem imela drugega rada . . . Ali ga je imela rada? Kaj ni bilo vse samo trenutek vrtoglave omotice?

Jerica je premišljevala in se pač stokrat vpraševala, a odgovora ni vedela. Le čas je bežal medtem in pari so se družili. Pri fari je bilo nedeljo za nedeljo slišati z lece:

„Zakrament svetega zakona želita prejeti. —“

V Jerici se je vsakokrat jedko zganilo, ko je šlišala tako oznanilo. Druge ženske so šušljaje stikale glave, ona pa ni imela bitja pod soncem, ki bi se mu bila zaupala.

Kaj, le kaj šume gozdovi, ko se predrami pomlad?

O sreči šume, o radosti, ki izvira iz novega nastajanja, iz večnega pomlajevanja in koprnenja po izpopolnitvi. Mnogoteri mlad gospodar z zadovoljstvom posluša in razume to šumenje gozdov, ko gre na spomlad pogledat, kaj mu je čez zimo v njegovem novem kraljestvu uničil in podrl sneg. Z umerjenim korakom in skrbnim pogledom hodi po zemlji, ki jo šele nekaj mesecev imenuje svojo last. Da, šele nekaj mesecev, odkar se je bil priženil semkaj. Blagodejni občutek stalnosti in miru ga pomlaja in mu daje videz take dobrine, da ne bi nihče prisodil takemu človeku, kako je še pred malo leti junačeval po raznih bojiščih in često z blazno drznimi dejanji in smrt prezirajočo šaljivostjo dokazoval svojo hrabrost.

Veliki ponedeljek je bila popoldne po litanijah zbrana malone vsa srenja pri Liscu, ki sedaj sicer ni več županoval, a je tem bolj pridno krčmaril. Stare navade niti vojna ne izbriše in celo ta je bila zdaj že daleč.

„Kako človek naglo pozabi“, je modroval ta in oni, ko ga je že vino nekoliko ogrelo. Vojni spomini so se jeli dramiti v ljudeh, da so bili kmalu vsi prostori polni grozotnih zgodb, ki jih je vinska domišljija razpačila in napihnila do blazne grotesknosti. Karkoli je kdo povedal, ga je hotel sosed glede strahote v vsem premagati. Tako so rastli orjaki-junaki, ki so jih ženske gledale s svetim strahom. Solzne oči so jim steklenele od groze in kakor nevidne, a tem bolj pogubne pošasti so plesala imena pred njimi: Albanija, Sibirija, Dobrudža, Verdun, Doberdob in še toliko in toliko drugih.

Pod večer se je prigugal v družčino Srebot s harmoniko:

„Oj Doberdob,
slovenskih fantov grob —“

Otožna večina te najbolj trpke slovenske žalostne pesmi ni našla sicer prav nič izraza v hreščočem škripanju Srebotovega instrumenta, vendar je ljudi pesem sama brž tako zajela, da so jo začeli peti, kakor je pač kdo vedel in znal. Ganotje je rastlo in ženske so si otirale solze z robci in z rutami, medtem ko je moškim ugajalo, da so vsaj zdaj deležni sočutja, ki so ga nekdanj tolikanj pogrešali.

Harmonika je privabljala vedno več in več ljudi. Že s temo vred se je zupal semkaj tudi pravkar iz ruskega ujetništva vrnivši se Slaparjev Lipe s priimkom Boljševik. S hrupnim pozdravom ga je sprejel in klical k mizi

prekljasti Oset, ki so ga do pred kratkim tam doli nekje v Kalabriji Lahi držali v krempljih:

„Le sem na srce moje, Boljševik!“

Drobenci in nekoliko nadušljivi Lipe se ni prav nič razburil zaradi takega sprejema, ampak je vrnil milo za drago:

„Če imaš kaj polente, Kalabrež. —“

„Ali si jo skupil Oset?“ se je zasmel oštir, a nagovorjeni:

„Prav nič! Le čakaj, zdaj bomo delili! Boš že videl! Kar je trebušnjakov, pridejo najprej na vrsto! Ali ni res, Boljševik?“

„Aha“, je zacvilil Lipe, „pa tudi ti se ne izmakneš in bodi še tako prekljast in suh! Ko proglasimo sovjete. —“

„Kogà? Vse svete? ga je presekal Srebot. „Ti prekleti mežnar krivoverski, kaj ne veš, da je šele velika noč!“

Zbadanje se je ostrilo in hrup je naraščal in smeh, Lipe Boljševik pa je v gneči odletaval od mize, dobil povsod vsaj kozarec vina in pridigal zato o komunizmu.

„No, viš, jaz že zdaj delim“, se mu je tu in tam porogal kmet, ko mu je ponudil poln kozarec, „meni boš vsaj prizanesel!“

Lipe je hlastno zlil pijačo vase in trdo postavil kozarec na mizo:

„Ni nič pomoči očel! Kar pride, pride!“

„Pa pojdi še ti!“ je malomarno zamahnil kmet z roko in našgal cigaro.

„Ne bodi no: on bo lahko delil, ko nič nima“, se je oglasil iz zakajenega kota Tršar. „Saj so mu še uši obrali, preden so ga spustili domov!“

Lipeta je naglo zavžito vino že močno navdušilo in mu je spričo Tršarjeve pikrosti skoraj zavrela kri.

„Pa prav k vam pridem po svoj del!“ je vriščeče zacvilil! „K vam, da boste vedeli! Potlej bova imela vsak toliko, kolikor nama prisodijo sovjeti.“

„Kaj čeljustaš seme snetjavo?“ je pričel rasti Tršar. „Kdo pa je gospodar?“

„Boljševik in sovjet. —“

Tršar je zdajci kakor dvajsetletnik preskočil mizo in lopnil navdušenega Lipeta s pollitersko steklenico za tilnik, da se je stresel in mahoma obmolnil. In preden je utegnil kdo braniti, je začutil Slaparjev še na nosu težo Tršarjeve pesti, da je bil takoj ves podplut in krvav.

Zdajci so pivci planili na noge. Ženske so zavriščale in nešteto rok je hkratu zaklenilo Tršarja. Polno glasov je jezno rentočilo:

„Kaj je dedec ob pamet? Takrat naj bi se bil šel pretepat, ko je bil čas za to, pa ne zdaj!“

„Kdo je gospodar!“ se je penil Tršar.

„Kar mir, sicer —“ so grozili glasovi in mnogo pesti je bilo srdito dvignjenih.

„Kaj, mene mislite, gosenice“, je hreščal vdovec. „Jaz sem gospodar!“

„Gospodar je Bog!“ je stopil na klop pri oknu Srebot, medtem ko je Oset z nekaterimi tolažil in dramil Lipeta. Drugi so komaj spehali Tršarja nazaj za mizo, ko je že stopil v gostilno orožnik.

„Nič ni bilo, nič“, je hitel Oset preko vseh odgovarjati na njegovo vprašanje. „Veste, tale revček, — saj poznate, gospod, Slaparjevega Lipeta —, je prosil očeta Tršarja za hčerino roko. Saj poznate Jerico? No, seveda, to je bila neumnost, na vsak način. Fant ni premislil, oče Tršar mu je pa kar svojo roko dal, veste, kar svojo in naravnost na nos.“

Vsa družčina si je oddahnila in še orožnik se je s tovarišem vred, ki je vstopil brž za njim, muzal Osetovi lokavi iznajdljivosti.

„Ali ne govori tale rad o komunizmu?“ je skušal nato biti varuh reda bolj služben, a Oset:

„Oh, ta govori, kar mu na jezik pride!“

„Saj mu pravite Boljševik?“

„Seve! Meni pa Kalabrež, čeprav nikoli ne govorim o tem. Veste, je tako: Ondan je bral v listih izraz boljševik, pa je vprašal, kaj to pomeni. Bog ve kateri šaljivec ga je potegnil, češ: Tak človek, ki želi, da bi se mu boljše godilo“. In on brž: „O, tak sem pa tudi jaz!“ Drugače je pa krotak kot jagnje. Bire res ne daje in davkov ne plačuje, ker ne premore nič več ko cerkvena miš, drugače je pa dober človek in ga tudi rad zvrne kak po-žirek, ako mu ga kdo da!“

„Vi bi morali biti advokat“, se zasmije orožnik, a Oset hiti natakati ter ponudi:

„Za tako priznanje bi se vam rad zahvalil in če smem. —“

„Hvala! V službi ne. —“

„Smola“, meni Oset. „Ali si niste znali za veliko noč vzeti malo dopusta?“

Splošen smeh in razposajenost bušita v vse prostore. Varuha javnega reda sama ne moreta drugače nego s smehom, češ:

„Le glejte, ljudje, da bo mir!“

„Brez skrbi, gospoda!“ zagotavljajo nekateri, a Oset za odhajajočima:

„Saj bo že več kot štiri leta, odkar smo sklenili mir!“

Nato se oglasi harmonika. Nekaj se jih združi v pare. Tršarja sta vino in razburjenje tolikanj utrudila, da si podpre glavo in zasmrči. Le včasih mu spodrkneti roki, da lopne s čelom po mizi. Tedaj se trudno dvigne in z motnim pogledom išče nasprotnikov, ki jih pa v tej sobi ni. Samo plesoča mladina se gnete pred vdovčevo mizo in na oknu niha živ sodček — Srebot. Ko to vidi, se Tršar potolažen zopet spusti za mizo, češ:

„Gospodar sem pa le jaz!“

In že zopet smrči.

Tistim, ki jim je kaj do moževanja, so se spravili v drugo sobo. Zdaj sede po skupinah, kakor jim je najbolj všeč, in glasno modrujejo.

Najbolj zgovorni so politiki. Krepko udrihajo po narodni vladi v Ljubljani in po osrednji vladi v Beogradu. Ako bi oni vodili, bi bilo vse drugače, sploh in vse in čisto drugače.

Bolj pritajeni so tisti, ki govore o gospodarstvu. Cene navzgor, denar navzdol, danes tako, jutri drugače, da človek nikoli ne ve, kaj ima in pri čem je. Prodaš vola, misliš, da si kaj priredil, pa hočeš čez štirinajst dni

kupiti junca in, glej, boš dal zanj več nego bi bil dobil za par volov. Tako mora vse k vragu, ali ne?

Slednjič so oni, ki jih v prvi vrsti in edino tako rekoč zanimajo le domači dogodki. Prešteli so že vse, kar se jih je bilo ta leta poženilo, pomrlo in narodilo. Med njimi je tudi Grivačev Štefan, ki se je bil pred pustom sam oženil, pa seveda Oset in Boljševik, nekaj žensk in več starejših kmetov. In je nanese, da se je spomnil Štefan:

„Kako, da Tršar še vedno vdovčuje? Ali niso pravili ono leto, kako se mu je mudilo, da niti ni mogel pričakati Grčaričinega pogreba, ko je že prosil za Marjetino roko?“

„Je res čudno“, se zdajci pridruži temu omizju Streharica. „Takrat sem bila sama poleg in sem slišala in videla, kako je počel. —“

„Pravijo, da mu Grčar ne da Marjete, ker hoče imeti preveč dote.“

„Čemu bo Tršarju dota?“

„Kdor ima dosti, se nikoli ne brani! — In sploh Grčar bi se rajši iznebil Lize. —“

„Pa naj bi vzel Lizo!“

„Hm, nje menda sploh ne mara, zato je hotel kar pol grunta v balo, ko mu je Grčar omenil njo.“

„Seve, v kaj takega pameten gospodar ne bo nikoli privolil.“

„Saj tudi ne sme. In Grčar že celo ne!“ se nekam osveži Boljševik.

„Kako to?“

„Mislite, da res ne vem, kako in kaj! Čisto natanko vem, le govoriti ne maram, ko mi nihče nič ne verjame. —“

„Kaj boš neki tak, Lipe“, ga zavrača streharica. „Kdo pravi, da ti ne verjamemo. Jaz te zmeraj rada poslušam, kadar poveš kaj pametnega.“

„Ali sem še kdaj znil kakšno neumnost?“

„O, nikoli!“ ga poboža Oset po laseh. „Za tiste je tako preskrbljeno, da ti kar same zdrknejo z jezika.“

„Saj nisem tvoj brat“, se šali Lipe, Oset pa:

„Za to sem res Bogu hvaležen.“

„Ali bosta spet začela?“ se zboji Streharica in Oset brž tolaži:

„Nič nikar ne skrbite strina! Saj Tršar še trdno spi.“

„Tak kako si mislil zastran Grčarja?“ se oglasi več kmetov zapored.

„Kakor je res: Sina čaka in ga bo tudi pričakal. —“

„Na sodni dan“, brž doda Oset.

„Seve, ti lahko govoriš, ko si bil na Ruskem ž njim. —“

„Toliko kot on z menoj na Laškem prav gotovo!“

„Jaz sem pa bil, da veš! Marsikatero grenko in tudi nekaj veselih sva preživela skupaj!“

„Nič ne rečem“, skimuje ta in oni, „da bi ga po tolikih letih ne bilo. —“

„Seve, ko ne veste, kaj je Rusija!“

In začne pripovedovati o tej prečudni zemlji in nje tolikernih ljudstvih. Bolj ko govori, bolj je njegova beseda topla in prepričevalna in izraz ter naglas malone čisto ruski. Kakor v zamaknjenju ga vse posluša. Nikogar

nič ne moti njegov nadušljivo cvileči glas, ko govori, kako sta z Grčarjevim Tonetom tavalala po prostrani Rusiji in kaj se jima je vse pripetilo.

„Še ni tega pol leta, odkar sva se živa in zdrava videla“, se nazadnje zamisli Slaparjev. Vse molči kakor zapredeno v čarobno moč neznanih slik, ki jih je ustvarjal Lipetov slabotni glas. Celo harmonika za nekaj časa utihne in plesalci se za nekoliko razidejo k mizam. Zdaj se povsod vzdrami:

„Ali si slišal Slaparjevega?“

„No —?“

„Da je Grčarjev Tone še živ. —“

„Ej, seve: on!“

„Lahko je pa tudi res!“

„Saj Grčar še zmirom upa. —“

„Prav ima!“ se oglasi Lipe. „Zato tudi ne more dati dekletom take dote, kakor bi jo radi stari skobci! Kaj bo lastnega sina goljufal?!“

Celo politiki prisluhnejo. Nekaj jedra le utegne biti v tem. Saj se še večkrat sliši, da je kje ta ali oni kanil domov, ki so ga že zdavnaj imeli za mrtvega.

„Potlej bo tudi Plešnarjevemu odklenkalo. —“

„Liza bo še vedno dobra zanj!“

„Misliš, da mu bo kaj za Lizo brez grunta?“

„Grunta pa vreden ni!“

(Dalje prih.)

Mladi borci

Mici Horvatičeva

Dvignimo glave ponosno in smelo,
roke pa žuljave stisnimo v pest,
korak usmeri svoj samozavestno
v boljšo bodočnost z delavcem kmet.

Doli jerobstvo in tema, verige,
svobodo hočemo, znanja, moči!
Bog, ki nam dal si ljubezen do zemlje,
kmet, glej, se tvoj za nje blagor bori.

S krvjo jo kupil, jo z znojem napaja,
kmet z njo diha, nad zemljo bedi;
z njo se raduje, ko sonce jo boža,
bije li toča jo, on z njo ječi.

Gozdi zeleni in pisana polja:
kmetova nada in kmetov ponos;
radost je žetev, trgatav in košnja;
grozdje, med, sadje, najslajši donos.

Pesem se naša široko razlega,
svetu oznanja, da kmet ni več rob;
borci neustrašni za stara smo prava,
suženjstvu, bedi mi kopljemo grob.

Kmetsko - delavsko mladinsko gibanje

Vlado Kreft

Leto 1914 je prineslo svetovno vojno, ker so karteli in trusti ter zgornjih desetstisoč buržuazije pritiskali na vlade, naj vendar že enkrat spremenijo besedni imperijalizem v stvarnega. Prva se jim je vdala lakomna Avstrija, a za njo večina evropskih držav, ki so druga drugo ogrožale s svojo čedalje napredujočo industrijsko proizvodnjo. Štiri leta je trajala strahovita borba za zmago velekapitala antantnih držav nad velekapitalom Avstrije in Nemčije ter njunih zaveznikov. Ljudske mase so ginevale in umirale; Kruppi, Rotschildi, Kreugerji in njih pajdaši pa so si polnili žepe z zlatom, za katerega je bilo treba nečloveško zaklati na milijone predvsem kmetskega in delavskega ljudstva.

Po vojnem klanju pa so nagromadeni vojni dobički, izčrpanje vseh zalog ter splošno opustošenje ustvarili pogoje za nagel razcvit povojnega kapitalizma. Nastopila je doba takozvane konjunktore, v katero se je ves svet vrgel v blazni omotici. Toda socijalna spoznanja, ki sta jih prinesla z bojnih poljan kmet in delavec, so narekovala ljudskim množicam opreznost pred političnim uplivom in oblastjo kapitalistov in meščanstva. V Rusiji smo v tej smeri doživeli diktaturo proletarijata, združeno z raznimi poskusi komunističnih revolucij v drugih državah; drugod (Mussolini v Italiji, Hitler v Nemčiji i. t. d.) pa moramo ugotoviti v bistvu meščanski fašizem z izrazito javno ostjo proti zlorabam kapitala, kar pa v nekaterih državah vrši takozvana „navidezna demokracija“, oz. demokracija v predvojnem smislu. Eno kot drugo lahko označimo kot reakcijo (upor) proti anarhiji povojnega kapitalizma. Istemu namenu služijo tudi številne mednarodne konference vseh vrst, izmed katerih je bila zadnja velika gospodarska konferenca v Londonu, ki ji je pa zadal smrtni udarec gospodarski diktator Roosevelt. Vse te konference so skrajno jalove ter še bolj povečujejo svetovno zmedo in ustvarjajo napeto razmerje. — S tem smo si v glavnem predočili krivuljo povojnega razvoja.

Ves ta razvoj zasleduje ter delno v njem tudi že sodeluje mladina. V mnogem se je navzela navad in mišljenja stare generacije, ki večinoma samo zboruje, konferira in besediči. Po duhu in po mišljenju je mladina razkosana kakor še nikdar v zgodovini; zraven tega pa še nedelavna, neustvarjajoča ter podlega vladajoči starejši generaciji, ki brezobzirno samo ukazuje in ki se ji mora sleherni, ki se ji ne pokori, umakniti. Stari v postopanju z mladimi ne izbirajo sredstev: zasušnjujejo jih moralno, predvsem pa gmotno, ker s tem najlažje zatrejo pozitivno mladinsko ustvarjanje, ki se razlikuje od duha in dela starih.

Mlade generacije prinašajo nove, mlade in sveže misli, ideje, novega duha, ki gotovo ne more biti čisto skladen z duhom predhodnikov. Resnica pa je, da tolike razlike med starimi in mladimi, kakršna je danes, še ni bilo nikoli. In to je veliko vprašanje, velika nevarnost, ki se je stari dobro zavedajo,

ki se ji zoperstavljajo s tem, da mladini ne dajo vstopiti v areno javnega življenja. Svočas so bili stari še kolikor toliko dozvetni za misli mladine; pustili so mladini svobodo, le očetovske opomine so ji dajali. Danes pa se je stara generacija krčevito postavila na stališče: človeška družba ostani taka kakršna si, čeprav mladina spoznava, da si na smrt bolna in nagnita in nujno potrebna ostrega operacijskega noža; mi te operacije nočemo, zakaj z njo bi bili odrezani tudi mi, odvzeta bi nam bila oblast, zato nikar operacije, zdravilni praški bodo vzdržali na smrt bolnega tako dolgo pri življenju, dokler bomo mi temu bolniku, človeški družbi gospodarji in ljudem delili oblasti, pravice in dobrote; kako pa bo, ko nas ne bo, je vseeno! S tem pa je prepad med mladimi in starimi z vsakim dnevom širši in globlji. Mladim naraščajem ni dana možnost ustvariti si kakršnokoli existenco, temveč raste odstotek nezaposlene mladine nevzdržno z vsakim dnevom. Ta mladina ne verjame, da bi jo kdorkoli mogel zaposliti ter ji dati življenjskih pogojev, če se obstoječi družabni red temeljito ne spremeni. Toda te spremembe in brezupa mladine starejša generacija ne razume.

Večina sodobnih vodilnih politikov je brez programa ter rešuje pereča vprašanja kompromisarsko, kar pomeni, da jih sploh ne rešuje, temveč samo zavlačuje. Pogrešno in najhujše pa je, da ti poedini „odličniki“ zahtevajo isto kompromisarsko smer tudi pri mladini, ki noče političnega kompromisarstva in igračkanja, temveč hoče odločno in smotreno reševati gospodarska, socialna in kulturna vprašanja človeštva.

Mladina, ki se noče pokoriti ukazu starejših, se je pričela puntati, ker vidi in spoznava, da se s kompromisarstvom in političnim in socialnim žongliranjem (igračkanjem) ne da rešiti življenjskih vprašanj sodobne družbe.

Ta proces traja že par let. Težko je reči, kdaj bo odločnost, načelnost in radikalnost mladine zmagala. Da pa mladina išče izhoda jasno dokazujejo razne revolucije in pohodi, n. pr. Mussolini in Hitler, ki sta izrabila težak socialni položaj in vso socialno mizerijo v lastnih državah ter pritegnila z visokodonečimi gesli in frazami k sebi v glavnem mladino. Toda to ni rešitev, to je obup!

Kakšna pa so sodobna mladinska gibanja? Malo jih je, a še ta so zgrajena na močvirju. Časovna in dnevna so, ker gradijo po načelih politike starejše generacije, mlačna so, ker zahteva politika in vzgoja starejših mlačnost, poslušnost in hlapčevstvo. Zato pa ta gibanja nimajo bodočnosti. Ostanimo pri Slovencih. Kako je z nami?

Razen kmetško-delavskega mladinskega gibanja (Zveza kmetških fantov in deklet) ne morem navesti nobenega drugega gibanja, ki bi bilo strogo mladinsko organizirano.

Deveto leto že obstoja to kmetško-delavsko mladinsko gibanje. Kmetško se imenuje zato, ker združuje v sebi kmetško mladino, ki hoče stalno zaposljena na zemlji pridelovati kruh za vse in si postavlja za vršenje te socialno-družabne naloge program, ki upošteva vse pogoje za uspešnost in napredek te (kmetške) proizvodnje. Delavsko pa je to gibanje zato, ker je

delni program v njem organizirane mladine sestavni del delavskega programa o podružabljenju proizvodnih sredstev v organizaciji industrijske proizvodnje in zato ker je zlasti med Slovenci večina gospodarskih edinic takih, ki se obenem udeležujejo v kmetijski proizvodnji kot mali kmetje in v industrijsko obrtni proizvodnji kot mezdni delavci. Jasno, da je to gibanje delavsko še zato, ker v svojih vrstah ne izključuje delavca proletarca, zavedajoč se, da so socialni interesi kmeta-delavca in proletarca skladni in jih morata uspešno izvojevati in uveljavljati le združena v močno fronto.

Težko je ustvarjati tako gibanje. Beseda kmet je sila obširen pojem, ki velja za posestnika enega orala zemlje pravtako kot za onega s 50 orali. Žal, da je vsa državna in politično-socialna vzgoja skrbela, da se je ustvarjal prepad med malim, srednjim in velikim kmetom, da o razmerju kmeta in delavca sploh ne govorim. V medsebojni neslogi kmeta in delavca pa je zrasla in postala odločilna moč vladajočega razreda. Namen te vzgoje je bil dosežen in posledice so danes usodne. Prav to vzgojo pa mora mlado kmetško-delavsko gibanje zatreti. Zakaj zgodovina pravi: radi kmetško-delavske nesloge in needinosti sta dobro živeli in živita buržuazija in aristokracija in meščanstvo. Zato pa sta skupnost in zavednost kmetško-delavskega sloja temelj za zboljšanje razmer. Po tej poti mora kmetško-delavsko mladinsko gibanje; ne more in ne bo se udalo političnim zahtevam in željam starejših: biti hoče svobodno in borbena.

Naloga tega gibanja je, da ustvari novega človeka preobrazi in spremeni miselnost kmeta in delavca ter ju zedini in dvigne iz dosedanje vsestranske zanemarjenosti in podcenjevanja. Polagoma bo šlo, toda iti mora! Kmetško-delavsko mladinsko gibanje se zaveda, da gola organizacija ne ustvarja trajnosti gibanja, da samo gledališke predstave in razne tekme niso orožje in orodje, s katerim si bosta kmet in delavec skovala bodočnost. Duha je treba, borbenosti in odločnosti in načelnosti. In pričakuje vihar, skozi katerega bo nujno moralo iti. Ne bo se umaknilo, ker ve, da je spopad z njim neizbežen in za zmago potreben. Kmetško-delavsko gibanje je in bo udarna sila, nič manj kot udarna sila proletarskih gibanj.

Kdor pa si predstavlja gibanje kot navadno organizacijo, v kateri se zbirajo fantje in dekleta radi pomenka o vsakdanjih stvareh, brez globljega pomena in namena, ta je na napačni poti, kot je tudi na napačni poti poedinec, ki želi gibanje zavaljo „štafaže“ in osebne koristi. Zakaj gibanje je zato, da bo ustvarilo celemu kmetško-delavskemu razredu bodočnost in mu priborilo vse pravice, vprašanja poedincev se ga prvenstveno ne tičejo in so zato drugotnega pomena. Ljudi pa, ki z napačnim mišljenjem sodelujejo v tem gibanju, bo gibanje samo izločilo iz svoje sredine. V trenutku, ko bo gibanje zajelo v globino in bistvo, bo izločilo ljudi, ki hočejo nadaljevati kompromisarsko smer, se igrčkati s sentimentalnim stanovskim solidarizmom ter s tem naravnost goniti kmetško-delavsko ljudstvo pod nož in v žrelo kapitalističnih izkoriščevalcev.

Naš kmet v tlačanski dobi

F. Zwitter

2.

Ob dobri letni cena žita pade, ob slabi raste. Tako je skušal tudi zemljiški gospod v času tega naseljevanja ali kolonizacije, kakor pravimo s tujim izrazom, torej v času, ko je bilo zemlje mnogo, za obdelovanje pripravnih ljudi pa malo, pridobiti kmeta z ugodnimi pogoji, da bi mu začel obdelovati zemljo, ki je še čakala na človeka; zato se je zadovoljil z bolj majhnimi dohodki od kmetovega dela. Mogel pa je to storiti, ker položaj kmetov, čeprav so vsi obdelovali zemljo in bili vsi podložni zemljiški gosposki, po raznih krajih in v raznih časih tlačanstva ni bil enak, pa tudi zemljiške gosposke so bile prav različne. Malo je bilo takih, da bi imele pod seboj celo dolino ali vsaj več vasi skupaj. Sem spadajo navadno škofije in samostani; tako je imel n. pr. nemški freizinški škof vso Selško in Poljansko dolino in še kos ravnine pri Škofji Loki z mestom vred. Večinoma pa je bilo tako, da so še v isti vasi spadali nekateri kmetje pod tega, drugi pa pod druge graščake, ki so imeli včasih svoj grad daleč od vasi. Nekateri od teh gosposk so obdelovale eno ali več posestev same po oskrbnikih, ki so jim morali tlačaniti podložni kmetje; druge so dale spet svoje pristave oskrbnikom (majerjem) v najem; najbolj ugodno za kmeta pa je bilo, če zemljiški gospod (posebno posvetni fevdniki, ki so bili bolj vojaki kakor gospodarji) sploh ni obdeloval nič zemlje v lastni režiji, ampak zahteval od podložnikov le dajatve, ker namreč potem kmetu ni bilo treba delati poljske tlake. Pa tudi sicer je bilo stanje kmetov različno. Najboljše je bilo pač onim, ki so imeli pravico prodaje svojega zemljišča; tem je bilo treba le preskrbeti za nadaljnje obdelovanje primerne kupca in plačati svojemu gospodarju del kupne vsote; zato jih je moral ta izpustiti izpod svoje oblasti. Drugi so imeli sicer pravico dedovanja svojim potomcem, ne pa tudi pravice prodaje svojega posestva in tako je bil ves njihov rod privezan na grudo, od katere se niso smeli ganiti brez gospodarjevega dovoljenja. Najslabše se je pa godilo tistim, ki jim je zapadlo posestvo ob smrti lastnikov in ga je mogel zemljiški gospod podeliti po svoji volji njegovim potomcem ali pa komu drugemu; ti niso niti vedeli, čigava bo po njihovi smrti zemlja, ki jo obdelujejo in če bodo imeli njihovi potomci kaj od truda svojih staršev. —

Kmetje so seveda gledali, da ob času, ko je kmetsko gospodarstvo neslo, odkupijo od svojega zemljiškega gospodarja čim več pravic do svoje zemlje. — Pisana kopica vseh dolžnosti, ki jih je imel podložni kmet, se dà deliti v dve veliki skupini: v dela, ki jih je moral — seveda brez kakega plačila — opravljati, torej v tlako in v dajatve, ki jih je moral odrajtovati svojemu zemljiškemu gospodarju.

Za kmeta je bilo vedno ugodnejše, če so bile vse te obveznosti zabeležene v posebnih knjigah, imenovanih urbarji, medtem ko mu je bil v

slučaju, da je mogel njegov zemljiški gospod odrediti po svoji volji (vse ali pa vsaj en del teh obveznosti), na milost in nemilost izročen. Pri tlaki je bilo navadno določeno število dni sezonske tlake, kakor je bilo oranje, setev, žetev, košnja, trgatav v vinogradniških krajih; ta tlaka je navadno odpadla, če v bližini kmetovega zemljišča ni bilo nobenega posestva zemljiškega gospoda (odračunavalo se je zanj v denarju). Razen tega pa je moral podložnik tlačaniti pri poslopih, potih, dovozu vina in lesa, pri domačih opravilih; ta tedenska tlaka je bila navadno določena po delu, ki ga je imel opraviti, in ne po številu dni, včasih pa sploh nedoločena in zato pripravno orožje v rokah gospodarjev, ki so hoteli stiskati podložnike. Nič manj hudo kakor tlačanje z ročnim delom, plugom in živino na polju in pri tovorjenju pa so podložnega kmeta zadele raznovrstne dajatve. Od posestva je plačeval del svojega pridelka v žitu in drugih poljskih pridelkih, poleg tega manjše dajatve za kuhinjo gospodarjevo v kokoših, jajcih, pogaçah itd. Planinarji so plačevali v živini in mlečnih izdelkih (sir), čebelarji v medu in vosku, vinogradniki v vinu; razen tega nastopa še dajatev od poslopij, peči, obrti itd. Ob smrti podložnikovi mu je pobral v mnogih krajih gospodar najboljšega vola iz hleva, ob smrti žene najboljšo obleko, včasih pa sploh en del premičnega premoženja (eno tretjino). Ugodno je bilo navadno za kmeta, če je mogel plačevati namesto vsega tega le določeno vsoto v denarju, posebno v starejšem času, ko je zaradi postanka mest, dobrih kupcev poljskih pridelkov, cena kmetjskih pridelkov rastla in so kmetje kmalu plačevali v denarju manj, kakor bi morali v naravi. Če pa pomislimo zraven še na berô, ki jo je kmet plačeval cerkvi, in da davke, ki jih je takrat — čeprav še mnogo manj kakor danes — začela terjati od njega država, vidimo, da tedanjega kmeta ni zavidati. Toda v času naseljevanja naše zemlje, ko je kmet s trebljenjem in obdelovanjem novih predelov zvečaval tudi dohodke svojih zemljiških gospodarjev in v času, ko je „črna smrt“, velika morilka kuga, v 14. stoletju razredčila vrste naših kmetov in so ležala zato mnoga posestva neobdelana tudi v škodo gosposk, so te popuščale kmetom v pravicah in terjatvah, samo da bi jim čimprej vsa za obdelovanje sposobna zemlja nesla vsaj nekaj dohodkov. Majhni vitezi, takrat še mnogo bolj revni kakor pozneje, ponekod niso živeli boljše od kmetov. V 15. stoletju pa je naenkrat nastal preobrat, ki je pahnil kmeta za več stoletij v revščino in brezpravnost in ga v njegovem obupu pognal v upor, v kmečke punte.

(Konec sledi.)

Šest koscev

Jaroslav Dolar

Šest koscev v opoldanskem soncu kosi.

Šest koscev si briše pot iz oči.

Šest koscev se lačnih otrok spominja.

Šest koscev preklinja:

kateri še danes po svojem kosi?!

O slovenski gospodarski politiki

Janez Marinč

Predvojna Evropa je kot fabrikant, trgovec in bankir ostalih kontinentov lahko prezirala svoje domače poljedelstvo in svojo kmetско proizvodnjo, prezirala kmetški stan, ker so mesta bila bogata ter so lahko bogatela tudi brez kmeta. Spričo takih razmer je bil beg z dežele v mesta razumljiv, v predvojni dobi se mu je mogel zoperstavljeni le večji kmet-gruntar, ki je s svojo kmetijo v industrijski Avstriji še nekako uspeval; mali kmet pa je moral bežati z dežele v emigracijo (izseljenstvo), saj se zanj in za njegovo gospodarsko obliko ni nihče brigal. Mali kmet (bajtar in kočar) je bil kot mezdni delavec na večjih kmetijah brez vsake socialne zaščite, družabno in politično ni pomenil dosti, zraven tega je bil še neorganiziran, povsod zapostavljan ter splošno zaničevan tako od meščana kot od proletarca, a tudi od velikega kmeta-gruntarja.

Razumljivo je, da so bila spričo takega položaja vsa slovenska stremljenja ter vse zanimanje posvečena večjemu oziroma najmanj srednjemu kmetu. Ta, veliki oz. srednji kmet, je bil edini gospodarsko važen. Gospodarska oblika srednje kmetije je bila ideal vsega pospeševanja kmetijstva, bodisi poljedelstva ali živinoreje ali katerekoli druge kmetijske panoge. Srednji kmet (gruntar) je bil kot gospodarsko najvažnejši tudi steber vsega kulturnega in političnega življenja na vasi.

Vendar pa vsa skrb in zanimanje za srednjega kmeta ni bilo v stanu preprečiti naravnega gospodarsko - socialnega razvoja v Sloveniji. Kljub tej in taki gospodarski politiki je delitev in drobitev zemljiške posesti naglo napredovala. Že po statistiki iz l. 1902, je bilo v Sloveniji od 144.688 zemljiških (kmetških) posestnikov 81.980 takih, ki so imeli manj kot 5 ha zemlje, 25.574 takih, ki so imeli manj kot 10 ha zemlje, le nadaljnjih 35.247 je imelo od 10 ha do 50 ha zemlje, 1.887 pa več nego 50 ha.

Tako je bilo stanje že v Avstriji, v kateri je bila Slovenija agrarni del države, tako je bilo stanje že pred vojno, ko sta bila v celi Evropi zemlja in kmetški poklic malo cenjena!

Najnovejša statistika pa nam prikazuje naslednjo podobo zemljiške posestne razdelitve v Sloveniji: število vseh posestnikov obdelovalne zemlje je zrastle na približno 154.000, od teh je 102.400 takih, ki imajo manj kot 5 ha zemlje, 33.700 takih, ki imajo manj kot 10 ha zemlje, 11.400 takih, ki imajo manj kot 20 ha in le 5.900 je takih, ki imajo po več kot 20 ali 50 ha zemlje.

Število malih posestnikov (kmetov-delavcev), ki imajo manj kot 5 ha zemlje, se je v treh desetletjih pomnožilo od 81.980 na 102.400, torej za 20.420; število posestnikov, ki imajo manj kot 10 ha zemlje, pa se je pomnožilo od 25.574 na 33.700, torej za 8.126. Število posestnikov z manj kot 20 ha zemlje se je zmanjšalo od 24.335 na 11.400, torej za 12.935, a število posestev z več kot 20 ali 50 ha zemlje se je zmanjšalo od 12.799 na 5.900, torej za 6.899. — Same številke torej dovolj jasno govore, da se v Sloveniji

zemljiška posest čedalje bolj drobi in deli. Rastlo je le število zemljiških posestev od 0 do 10 ha in sicer se je povečalo za 28.546, dočim se je število posestev od 10 ha naprej zmanjšalo in sicer v tej dobi za 19.834.

Veliki svetovni preobrat pa je imel za Evropo ogromne posledice. Evropa je prenehala biti fabrikant in trgovec ostalega sveta. Ostala je brez trgov in danes se zviija v gospodarskih krčih in nezaposlenosti milijonov delavnega ljudstva. Že med vojno je postala domača kmetijska proizvodnja prvenstvene važnosti, a tudi po vojni se vsa leta sem rešuje vse, kar le more, na kmetijo in ni je v Evropi danes države, ki bi ne skrbela v prvi vrsti, da se preživi od lastne zemlje, od lastne domače kmetijske proizvodnje.

Prav iz tega razloga je postala zemlja tudi v Sloveniji še bolj čislana in iskana. Šele zdaj so se pričeli agrarni interesenti zagrizeno boriti za vsak košček zemlje. Brezposelni se od vsepovsod — iz Amerike in Westfalije in drugod — rešujejo na svoj košček zemlje v domovini, slovenske bajte in koče so oživele in se prenapolnjujejo. Pred leti so marsikje propadale bajte po vaseh, zdaj se grade nove, zlasti blizu obrtnih in industrijskih središč, ki potrebujejo delovne moči. V tej krizi rešuje razkosanost slovenske zemlje narod pred najhujšim.

Za naše razmere pa je nastopila še prav posebna sprememba s tem, da smo po vojni prenehali biti agrarni del Avstrije. Ta sprememba je na eni strani zadala smrtni udarec naši večji kmetiji, ki ne more konkurirati na svetovnem trgu, niti na trgu v lastni državi, ker naš kmet ne more pridelovati glavnih kmetijskih proizvodov tako poceni kakor slavonski, vojvodinski ali srbski kmet. Pač pa moramo ugotoviti, da je pri nas vsaka mala kmetija, ki je po vojni prihajala z mezdnim zaslužkom do denarja, stala boljše nego večja kmetija, ki svojih pridelkov ni mogla spraviti po povoljni ceni v denar. Ta neprinosnost večje kmetije, vračanja naših ljudi iz emigracije, nujnost, da je ves naraščaj zavoljo onemogočene emigracije ostal doma, prinosnost male kmetije združene z mezdnim in obrtnim zaslužkom — vse to upliva, da se zadnja leta slovenska zemljiška posest še hitreje drobi. K tej naravni agrarni reformi pa se je pridružila še prisilna razdelitev veleposestev. Od 215 veleposestev bi se v smislu zakona moralo oddvojiti in razdeliti med 40 tisoč družin približno 30 tisoč ha obdelovalne zemlje. Ker pa izgleda, da veleposestniku ne bo ostal samo maksimum, ki ga za posameznega veleposestnika določa zakon na 75 ha obdelovalne zemlje, bo oddvojenih in razdeljenih le približno 25 tisoč ha. Poleg te zemlje bo pa vsled strožjih predpisov zakona o likvidaciji agrarne reforme ter vsled močne organizacije samih agrarnih interesentov prišlo za razdelitev še kakih 10 tisoč ha v poštev.

Če upoštevamo predvojno stanje in računamo z naravno in prisilno agrarno reformo, ki se pri nas izvaja, dobimo povsem značilno gospodarsko strukturo slovenskega naroda. Tov. Albin Prepeluh je pred kratkim navajal v neki svoji razpravi o agrarni reformi Seringov zbornik, kjer je rečeno o parcelaciji zemlje v Sloveniji, da je mogoče v tem pogledu Slovenijo primerjati samo še z nekaterimi provincami Kitajske.

Ugotoviti moramo: samo od par johov zemlje, samo od male kmetije ni mogoče živeti kulturnega življenja. Če bo tudi naš mali kmet moral stradati na svoji mali kmetiji tako kakor strada kitajski kuli — mora biti konec slovenske kulture in sreče slovenskega naroda.

Kaj storiti? Naj se mar vrnemo na gospodarsko politiko, katere ideal je večja kmetija? Še pred vojno se temu idealu niso mogli približati, temveč so se od njega še oddaljevali, kako bi ga mogli vzeti resno v novih razmerah?! Dasiravno bi bili za tako gospodarsko politiko, ki bi varovala večjo kmetijo, moramo kjub temu računati predvsem s pretežno večino malih kmetij. Če tem kmetijam ne moremo dati več zemlje ter jih tako spremeniti v večje kmetije, moramo posvetiti vso pozornost in skrb tudi proizvodnji na tej mali kmetiji, moramo ljudstvu iz bajt in koč dati še mezdnega zaslužka v obrti in industriji. Že danes smo obrtno-industrijski del Jugoslavije; če hočemo v njej živeti ter plačevati kruh, ki ga kupujemo na jugu, če hočemo kulturno napredovati ter doma zaposliti ves svoj narodni ljudski prirastek — moramo postati obrtno-industrijski del države še v vse večji meri kakor smo danes.

Za ta cilj razpolagamo z velikim številom odličnih in sposobnih kmetsko delavskih moči. Delavec z naše vasi je požrtvovalen, razumen in inteligenčen. Ali pa imamo za ta cilj tudi pravo in potrebno inteligenco? Kdo naj finansira našo obrt in industrijo, da bo konkurenčna in da ne bo s kapitalističnimi zlorabami izmozgavala našega naroda?

Teh vprašanj se lotimo prihodnjič.

Kmetskemu delu

Lojze Zupanc

Mi svojih od sonca vročega ožganih
in zarjavelih rok ne skrivamo:

Spomladi trdo orjemo ledino,
da škriplje plug v težki ilovnati zemlji,
da zveni ob sivih, krutih skalah plužna,
ki požira trde, zlepljene in kamenite
brazde naših njiv. —

Naš kruh je trd, je ovsenjak
soljen z znojem naših lic in rok.

Ne mislite, da križem rok
pričakamo sadov zorane zemlje! —
S kosišči švigamo na desno in na levo,
dokler ne vztrepeta poslednja rez
pod mrzlim jeklom naših kos.

Le z delom trdim in neutrudnim
v zenit neba privabimo si sonce. —

Le z delom naših krepkih rok
preživljali se bomo tod
in ustvarili — srečnejši rod!

Osem blagrov Antonije Brezarjeve

(Zgodba v treh odstavkih)

Vinko Bitenc

1.

Grede v vrtu so cvetele, fuksije, roženkravt, pelargonije po oknih Brezarjeve hiše so bile v košatem zelenju. Z okna podstrešne sobice je visel dolg nagelj, med zelenimi listi so rdeli mladi popki.

Na klopi pred hišo je sedela Antonija, vsa pogreznjena v misli. Rožni odtenki večerne zarje, ki je žarela nad gozdom za vasjo, so ji božali upadla lica. Vonj cvetočih dreves je polnil ozračje, opojnost majskega somraka je drhtela nad hišami.

A v duši Antonije Brezarjeve ni bilo ne sanj, ne hrepenenja; sama gola žalost in skrb je bila tam.

Pravkar se je bila vrnila iz tovarne, zmučena in zgarana. Osem ur dela na dan za strojem v predilnici je za osemnajstletno dekle dovolj. Potem pa še čezurno delo. Dostikrat se vrača pozno v noč domov. Treba se je pobrigati, plača je majhna, doma časih nimajo niti za sol. In kdo drugi naj pomaga očetu in materi, če ne edina hči?

Pa je treba še doma ponarediti to in ono. Pri kajži je košček zemlje, kravo imajo v hlevu; mati ne zmore vsega; bolehnja je in že v letih; oče hodi na delo; tesar je.

Časih pride Antonija domov kakor ubita. Najrajša bi legla v posteljo, pa jo čakajo še polne roke dela.

Nocoj pa ne more več delati; moreča skrb, ki jo že ves dan žge v prsih, ji je izpila vso voljo do dela; kakor mrtve so njene roke. Prsti, razboleni od večnega vbadanja niti pri stroju v predilnici, se še ganiti ne morejo. Sklenjene jih drži Antonija mirno v naročju, a s svojimi velikimi, modrimi očmi strmi predse.

Antonija Brezarjeva je namreč dognala pred dnevi skrivnost, sladko, a zanjo grenko skrivnost, da bo postala — mati. Dva meseca nosečnosti sta že minila. Vsak mesec se je Antonija tresla ob misli, da bi znanje s fabrikantovim sinom Fricem utegnilo roditi posledice. In zdaj je razočaranje tu.

Kaj porečejo oče, kaj mati?!

Ves teden se je pripravljala Antonija, da razodene svojo nesrečo, pa ni imela nikoli poguma. A nocoj, po večerji, bo povedala. Za trdno se je bila odločila, pa naj oče naredi, kar hoče. Dolgo tako ne bi mogla prikrihati, bolje je, da pove zdaj, kakor pa takrat, ko bo njeno telo pričelo dobivati polnejše oblike.

Fabrikantov sin Fric je mlad, postaven fant.

Oče je Nemec in menda ne zna niti besede slovenski, dasi obratuje njegova tovarna že desetletja v slovenskem trgu.

Sin Fric zna za silo jezik, a govori slovenski le takrat, kadar je neobhodno potrebno.

Po največ z dekleti, delavkami.

O, takrat mu postane govorica naravnost mehka, prav nič okorna.

„Ali vas smem spremljati, gospodična?“ je Fric nekoč nagovoril Antonijo, ko je šla iz tovarne proti domu. Sladko se je nasmehljaj, dvignil klobuk in se poklonil.

Lep jesenski večer je bil, zarja je rdela na zahodu, kakor nocoj.

Antonija je pogledala mladega gospoda s svojimi lepimi očmi in je prijazno odzdravila.

„Zakaj pa ne? Mi vsaj dolgčas ne bo.“

In kakor bi se sramovala svojih, nekoliko drznih besed, je brž pristavila:

„Kam pa ste namenjeni, gospod Fric?“

„Kam? Nikamor.“

Pomislil je trenotek, nato pa dodal s tišjim glasom:

„Zaradi vas, gospodična, sem ubral to pot. Samo da vas vidim od blizu. Razumete?“

Antonija je ustavila korak, obstrmela in se glasno zasmejala. Pa se ji je takoj zresnilo lice.

„Lahko se norčujete iz mene, revne delavke, gospod Fric!“

Tedaj jo je on nežno prijel z obema rokama, približal je svoj obraz k njenemu in jo je pogledal globoko v oči.

„Ne mislite tako, gospodična Antonija! Odkar sem vas prvič ugledal v tovarni, vedno sanjam o vas. Jaz vas obožujem! Delavka ste — kaj zato? Jaz vas naredim za kraljico svojega srca! Hočete? Blagri vaše duše me bodo osrečili popolnoma. Postal bom vaš in vi moja!“

Tako in še lepše je znal govoriti gospod Fric. Iz tovarne do Brezarjevega doma je bilo pol ure hoda. Ozka bližnjica se je vila med travniki, polji in je ponekod presekala gozd.

Tisti večer se je Antonija vrnila pozneje, kakor ponavadi.

A bila je srečna: njeno srce se je vnelo za mladega, zalega gospoda Frica.

2.

Antonija se je predramila iz misli in se otožno nasmehnila. Kolikokrat si je že dejala, da ne bo več mislila nanj, na Frica, svojega zapeljivca, pa ni mogla drugače. Vedno znova so se podale njene misli na pot spominov.

Če se je izogibala Frica, se ga je samo na videz, zavoljo drugih. Ob večernih urah ga je čakala na tisti stezi, kjer sta se prvič srečala.

Od začetka je prihajal redno, vsak večer; kmalu pa je začel izostajati. Čimbolj je Antonija hrepenela po njem, tem redkeje ga je videla. Navsezadnje je izostal popolnoma. Antonija ga je zastonj čakala. V neutešenem koprnjenju po njegovih vročih poljubih, po njegovih objemih, po njegovem dišečem telesu, si je grizla ustnice. V tistem trenutku ga je zasovražila. A že naslednji dan je pozabila na vso bol in je vzljubila lepega Frica še bolj.

Časih ji je govoril tako lepe, čudne besede s šaljivim naglasom, pa vendar z zelo resnim obrazom.

„Zate, Antonija, sem iznašel sedem blagrov,“ je dejal. Zaslutil sem jih takoj, ko sem te spoznal.“

„In ti so?“ se je smejala Antonija.

„Ne smej se, ljubica. Poskušaj: blagor ljubezni, lepote, poželenja, usmiljenja, nesebičnosti, skromnosti, požrtvovalnosti — so odlične poteze tvojega značaja, Čitam jih v tvojih očeh. Jaz nimam vsega tega. Osreči me, Antonija, daj, da se nasrkam iz globin tvoje duše ljubezni, lepote in vseh tistih blagrov.“

Poljubi me, Antonija!“

Ustnice so vztrepetale, vsesale se druga v drugo in pile, pile . . .

Zelena trata je molčala, drevesa ob njej se niso zganila, samo mesec na nebu bi lahko pričal o grehu tiste noči . . .

Mati je stopila na prag.

„Večerjat, Tončka!“

Antonija se je zdrznila na klopi kakor iz mučnih sanj. S težkimi koraki je odšla v hišo.

„Zakaj nič ne ješ, dekle?“ je zaskrbelo mater pri večerji.

Antonija ni rekla nobene besede, samo pogledala je očeta, ki je z okorno, žuljavo roko zajemal iz sklede.

Vstala je in stopila k oknu. Tiho je postalo v sobi. Oče in mati sta povečerjala. Noben ni izpregovoril, kakor mora je ležalo nekaj na vseh treh.

Tedaj je Antonija nenadoma stopila k mizi.

„Oče, ali mi boste odpustili?“

„Kaj pa ti je, dekle?“ je začudeno vprašal Brezar in od strani pogledal ženo.

Ta je sklenila roki.

„Za božjo voljo, hči, govori!“

Antonija je povescila oči, z zlomljenim glasom je zajecjlala predse:

„Noseča sem!“

Roditelja sta onemela. Mati je strmela v hčerko, kakor iz uma.

„Jezus Marija, kaj pa govoriš?“

„Resnico,“ je odvrnila ta, se sesedla na stol in si zakrila obraz z rokama.

Oče je vstal od mize, naredil nekaj korakov po sobi in je obstal pred hčerko.

„In kdo je zapeljivec?“

„Fabrikantov sin Fric!“

V sobi je nastala tišina, samo ihtenje Antonije je bilo slišati.

Brezar je vzel klobuk in stopil proti durim.

„Še nocoj ga poiščem, prekletega škrica!“

Antonija je skočila k očetu.

„Ne, oče, nikamor ne smete! Saj ne veste, kako silno rada ga imam! In pomislite še to: če se zamerite sinu, se zamerite tudi očetu, fabrikantu. Navsezadnje bom še ob službo.“

Brezar je divje pogledal, zaškrtal z zobmi in vrgel klobuk v kot.

„Služba, da, da, tisto je: služba, hahaha! Sin gospoda ravnatelja dela, kar se mu poljubi! Če se mu zoperstaviš, si ob službo! Prekleti prasci!“

Odprl je vrata in jih zaloputnil za seboj.

3.

Med belim cvetjem je ležala Antonija, ob vzglavju njeno mrtvorojeno dete. Sveče so trepetale ob mrtvaškem odru, plapolajoči plameni so metali sence na prečudno beli obraz mrtve porodnice. Veke z dolgimi trepalnicami so bile napol odprte, osteklenele oči so strmele v praznino sobe, kakor bi se še vedno poslavljalje od življenja.

Antonija Brezarjeva je zadobila svoj osmi blagor: večni mir in pokoj.

V sobi je bilo tiho. Stara ženska z molkom v roki je sedela v kotu za pečjo. Zahvaljevala se je vsem tistim, ki so hodili kropit.

Tudi Fric je prišel, že navsezgodaj, ko se je komaj zdnilo. Hotel je biti sam, nemoten ob svoji mrtvi ljubici. — Dolgo je stal ob mrtvaškem odru, nepremično je zrl v mrtvi obraz Antonije. Brezarica je pravila pozneje, da je videla, kako so mu polzele solze po licih.

„Ali je ob smrti uri kdaj klicala moje ime?“ je vprašal Fric mater.

„Neprestano vas je klicala, gospod Fric. Še umrla je z vašim imenom na ustih.“ In skrušena mati je krčevito zajokala.

Gospod Fric je plačal vse pogrebne stroške. Krsta je bila pokrita s samimi rdečimi rožami, ki jih je bil poslal on. Očetu Brezarju, ki je od smrti svoje hčere postal upognjen starec, je napisal menico za precejšen znesek. — A vse to ni moglo priklicati Antonije v življenje. — Brezar in njegova žena sta bila oropana najdražjega na svetu — svojega otroka.

Gospod Fric pa je ostal, kakor je bil: zal postaven mladenič, sin fabrikanta, tujca in kapitalista.

Žanjica

Jaroslav Dolar

Med klasje se sklanjaš
o fantu sanjaš,
dekle.

In če se napolni
z bolestjo srce,
usode ne kolni,
dekle!

Kar v nedrih te žge,
kot mak se ospe,
dekle.

Iz teh bolečin
rojeni sin,
velike dni še doživi,
dekle!

Naša žena

Peter Janežič

Družina je temeljna edinica človeške družbe in se je kot taka ohranila do današnjih časov, kljub temu, da je v svojem temelju skrajno reakcionarna — nazadnjaška. Mož je absoluten gospodar nad imetjem, nad otroci in nad ženo, ki mu mora biti slepo pokorna, mu delati in mu roditi otroke, kajti moževa volja to veleva — in mož je „lastnik“ — kar prehaja mnogokrat v prav živalsko nasilje. Žena naj mirno prenaša moževe surovosti, kajti za tako si jo je od človeške družbe privilegirani moški vzgojil in takozvana manjvrednost žene je samo plod tisočletne vzgoje, ki ji je v svoji moški okrutnosti postavil za cilj: brezpravna sužnja in igračka.

Po padcu fevdalne grofovske nadoblasti je pa prišla žena še v drug jarem — kapitalistično izmозgavanje. Kapitalist je v svoji hladni preračunljivosti spoznal v njej ceneno delovno moč, ki se da dobro uporabiti v proizvodnem procesu v borbi proti visokim mezdám moških delavcev; in tako opazimo ženo posebno v dobi periodičnih gospodarskih kriz, kako gara v industriji, dočim sedi mož doma brez dela.

V kapitalistični družbi propada družina kakor tudi mnoge dosedaj svete in nedotakljive vrednote. Glavno breme družine pade v dobi gospodarskih pretresljajev na ramena kmetsko delavske žene, ker jo skuša tako kot je rešiti in obdržati.

Boj za svojo svobodo in enakopravnost so začele meščanske žene, toda pravilno pojmovati ga more edinole kmetsko-delavska žena, ker ona nosi na svojih ramah vso težo te družbine neenakosti in socijalne zapostavljenosti.

Za pravično socijalno preosnovo človeške družbe je potrebno, da zginejo vsi predsodki današnje gnile meščanske družbe tudi glede žene in njene manjvrednosti.

Ko ustvarjamo novega kmetsko delavskega kolektivnega človeka, ustvarimo tudi novo kmetsko delavsko „svobodno“ ženo, kajti sedanje bi se njena prva predhodnica v vsej svoji prvotni divjosti sramovala.

Naša „Društva kmetov in deklet“ so dolžna vzgojiti naša dekleta v prave in svobodne žene, ki bodo svojim možem značajne življenjske tovarišice, ki bodo v odločilnih trenutkih pogumnih dejanj, ne pa kot pohlevne lutke capljale za svojimi možmi.

Spomini iz ujetništva

Jože Lavrič

Zlezli bi polagoma menda vsi v zemljo, da se niso Italijani naenkrat spomnili, da imajo vse Tirole in ostalo gornjo Italijo razorano, porušeno in posejano z mrličmi, granatami, razbitimi avtomobili, aeroplani, topovi in podobnimi spomini krvavega plesa.

Domislili so se, da je treba to očistiti — obnoviti. Nevarno delo. Treba izkušenih ljudi. Tisoče jih je treba, stotisoče. In kje jih dobiti ceneje kot med ujetniki. In tako se je zgodilo.

Zboljšali so nam hrano. Oživelimo smo. One, ki so prišli najprej k sebi in so bili že sposobni za pot, so začeli odbirati sredi januarja in jih pošiljati naprej. Naša četvorica je prišla na vrsto koncem meseca. V Veroni smo se natovorili na vlak. Bilo nas je, da sta nas dva velika stroja komaj potegnili v noč . . .

Naslednjo noč smo istopili v mestu Treviso. Tisti čas je bilo še domalega vse prazno — zapuščeno. Le prav redki so bili, ki so se vrnili in iskali svoje domove. Težko mora biti človeku pri takem poslu. Čitali smo jim na obrazih. Strašno so namreč orale tod težke avstrijske granate. Vse je bilo zrušeno. Same razvaline in jame. In povsod polno mrličev. Nekateri so celo stali stisnjeni med razno kovinasto ropotijo ali pa obešeni nanjo. Pa ne samo vojaki tudi civilisti so bili vmes. Videli smo ženo, kako se je oklepala mrtvega oficirja. Morala je biti še mlada. Na čelo jo je poljubil drobec granate. Nedaleč od tu je trohnelo trupelce kakega desetletnega fantka.

Bili smo vajeni smrti in pustošenja. Otopeli smo bili že, a vendar nas je stisnilo v dušah. Žena in otrok . . . To ni spadalo sem. Pa smo kmalu pozabili. Morali smo naprej po raztrgani cesti. Proti Piavi smo šli.

V vasi La Tossa smo se ustavili. Razdelili so nas v tri skupine. Ena je ostala v vasi, druga je odšla v Zensou di Piva, a tretja v Campolongo. Tudi našo družino so raztrgali. Le Ajster, Tavčar in jaz smo ostali skupaj v oddelku za Campolongo.

Težko smo se razšli. Preveč hudega smo si delili. Tovarištvo v bedi, v trpljenju veže silno. Res smo se razumeli in radi bi ostali skupaj kar do konca. Neizprosni „Avanti“ je končal stiskanje rok in vse ostalo slovo. Odšli smo.

He, Tavčar, Lavrič, Ajster nasvidenje v Jugoslaviji, je kričal Papež in še dolgo mahal s svojo koščeno roko za nami.

Dospeli smo. Za vasjo ob Piavi smo se utaborili. Z bodečo žico, ki jo je bilo tam ogromne kupe, smo se ogradili. Tak močan in dovolj visok zid iz bodeče žice smo dobili okrog in okrog taborišča. Potem smo postavili šotorke. Naše novo domovanje je bilo s tem urejeno.

Drugi dan so razdelili med nas razno orodje kot krampe, lopate, samokolnice i. t. d. Nekateri so bili določeni za zbiranje municije — najopasnejši posel. Ti niso dobili nikakega orodja. Sledila je zapoved: Delati dopoldne od 7. do 12. in popoldne od 1. do 6. ure.

In tako se je zgodilo. Že naslednji dan smo bili razporejeni vzdolž Piave. Vsak oddelek je dobil svoj prostor za delo. In začeli smo. Silna muka je bilo to robovanje. Še vedno smo imeli na sebi raztrgane avstrijske cunje in ko je zapela preko ravnine burja, so nam šklepetale kosti. Sekali smo z zobmi in od gladu se nam je delala tema pred očmi. Tako je šlo delo počasi od rok, čeprav so priganjači dobro vršili svojo dolžnost. Vedno so nas priganjali, včasih s puškinimi kopiti, včasih s korobačem. Pa tudi drugih pripomočkov so imeli na razpolago dovolj. Popolno oblast so imeli nad nami.

Tako smo se izčrpali. Za deseturno delo je bila hrana preslaba. Dobili nismo namreč ne zajtrka ne večerje. Le opoldne so nam dali konzervo in hlebček kruha za dva moža. Nismo mogli delati. Pa so znašli nov pripomoček. Osnovali so kazenske oddelke. Kdor je omahoval ali pa po njihovem „lenaril“, so ga dodelili takemu oddelku. Zgubil je še polovico hrane, redno petdnevno plačo in tudi tistih 15 centesimov, ki so nam jih dajali za 10 urno delo. Mnogo jih je omagalo. Eni od mraza, drugi od lakote. V bolnicah so jim odrezali ozebljene ude in stvar je bila v redu. Mi pa smo garali naprej.

Nekega dne je staknil Tavčar ob izlivu malega potoka v Piavo na prav skritem kraju globoko jazbino. Med vojno je bila vojakom zavetišče pred šrapneli in granatami. Tja sva se skrila in presedevala cele dneve. Varna sva bila pred burjo, mrazom in priganjači. Počasi sva se tam tako udomačila, da sva pozabila na Italijane popolnoma. Celo ogenj sva si zaneli neki dan, da pogrejeva konzervo. Pa sva drago plačala to komoditeto. Duh pogrevajoče se konzerve in pa dim sta tako razdražila italijanske nosove, da so naju kmalu izvohali in iztaknili v jazbini. — Mlad, čokat Napolitanec, črnih, izbuljenih oči, se je spustil nad naju s korobačem. Udrihal je in krel, da se je vse treslo. Lepo število nama jih je nametal, da sva jih čutila več dni. Tako je iz naju izgnal misel na skrivanje po jazbinah. Pa tudi pazili so odslej na naju posebno strogo, da sva komaj dihala.

Vsak dan so prihajale nove kolone ujetnikov na delo. Preko 100.000 se nas je nabralo na obeh bregovih reke.

Vse te mase delavcev pa niso mogli nadzirati sami Italijani. Zato so pritegnili v službo priganjačev vse bivše avstrijske narednike. Nekateri izmed njih so bili prave zveri. Ti „kraparji“, kot smo jih splošno nazivali, so imeli popolno oblast nad svojim oddelkom. Kaznovali so nas lahko po mili volji. Začeli so nas zopet privezavati, česar preje Italijani niso poznali. Če si mu ugovarjal, ti je vzel povrhu še hrano za cel dan ali pa plačo za 10 dni ali pa oboje. Če si se mu pa še hujše zameril, te je priporočil priganjaču, da si ga imel pri delu cel dan za hrbtom. Moral si delati kot stroj. Vzpodbudo so ti dajali sunki puškinega kopita, brce in zaušnice, dokler nisi omagal. Gorje torej, če te je udarila jeza gospoda „kraparja“.

Tavčar, Ajster in jaz smo bili pri oddelku, kateremu je paševal „krapar“ Rauch, kočevski Nемец. Živ hudič v človeški podobi. Nas je posebno sovražil, ker nismo hoteli delati čisto po njegovi volji. Prilika je nanesla, da

se je pošteno znesel nad nami. — Ukazal nam je nekega dne, da zasujemo veliko, lijaku podobno jamo, ki jo je izkopala avstrijska 30.5 cm granata. Rauch je odločil vsakemu svoje delo in odšel. Oddahnili smo se in posedli na rob jame. Tisti čas nas je že ogrevalo toplo solnce. Obsedeli smo in delali načrte, kako bi se iznebili tega prokletega „kraparja.“ Cel dopoldan nismo prijeli za lopato. Pa se priplazi Rauch in užge Tavčarja z gorjačo, da se zvrne v jamo. Z Ajstrom sva zbežala na drugo stran lijaka. Tavčar pa je vpil: „Čakaj, svinja kraparska, vrnem ti z obrestmi. Če ne preje te poiščem v Kočevju, ko se vrnemo.“ Tudi midva sva se oglasila in mu povedala, da po mednarodnem pravu nas podoficirje ne sme siliti k delu.

„Haha“, se je Rauch zlohотно zarogal. Prav, prav, v nedeljo boste vsi trije podoficirji po 4. ure privezani, da boste lahko še naprej študirali mednarodno pravo. Nič ni pomagalo. V nedeljo smo viseli.

Radi lepega vremena je koncem februarja Piava zelo upadla in nam pokazala svoje peščene bregove. Iz namešanega peska so nas gledali mrličji, granate, okostja konj, razbiti vozovi, puške, topovi in mnogo podobnega. Oddelki po 40 mož so dobili nalog za očiščevanje teh nasipov.

Tavčar in jaz sva bila v skupini šestih mož za izkopavanje mrličev. Štirje smo kopali in spravljali mrličje na dan, dva pa sta jih nosila v krste ali boljše velike zaboje, ki so nam jih v ta namen dobavljali Italijani. Tako napolnjene zaboje so odvažali na avtomobilih na veliko pokopališče pri St. Dona di Piava.

Strašno je bilo to delo. Odkopali smo truplo mrliča, a glavo smo našli daleč stran. Drugič smo dobili samo noge ali roke mrličev raznih avstrijskih polkov. Izkopali smo Poljaka. Držal je v roki mali obesek s podobo mlade žene. Poleg njega je ležal italijanski oficir še z avstrijskim napadnim nožem v trebuhu. Nedaleč od tam smo dobili vojaka 27. slovenskega polka. Držal je Italijana za vrat, a sam je imel prestreljeno glavo, vso oglodano od podgan. Ko mačke so bile velike te podgane. In nikakega strahu niso imele pred nami. Če smo jih preganjali, so se nam zoperstavile in pihale kot razdražene mačke. — Tako smo spoznavali lepoto in vrednost človeškega življenja tudi v tej luči.

Marca meseca je solnce že močno grelo. Dušil nas je strašen smrad razpadajočih trupel. Vode nismo smeli piti. Za žejo smo dobivali po 5 limon na dan. Pa tudi temu smo se privadili. Ko so nam končno zboljšali še hrano, da smo dobivali po 1 kg kruha na dan in za kosilo riževo juho z mesom in makaroni, se nam je jelo vračati življenje in tudi dobra volja. Zajtrka in večerje seveda še vedno ni bilo, razven, če je poginil konj ali mula.

Prišli smo zopet toliko k sebi, da smo začeli kovati načrte, kako bi se rešili italijanskih bajonetov in avstrijskih kraparjev.

Posebno zvečer, ko smo se vračali iz dela, se nismo mogli ubraniti misli na beg. Ajster se je že kar odločil. „V enem mescu jo pihnem od tod, pa naj se zgodi, kar se hoče.“ In ko se je še krepko pridušil, smo videli, da je sklep resen.

Tudi jaz sem se že odločil, da poskusim srečo z begom. Seznanil sem se z nekim Geršakom iz Münchena na Bavarskem in sklenila sva, da jo popihava koncem marca. Hranila sva denar, kupovala konzerve in Geršak si je nabavil od nekega Italijana celo zemljevid. Tako sva načrtala točno pot po kateri jo mahneva in tudi dan pobega sva določila. Pa so nama Italijani prekrižali račune. Zvečer 18. marca smo dobili povelje, da se pripravimo na odhod. In res, drugo jutro smo se ob 6. uri zjutraj naložili na avtomobile in odbrzeli v neznani smeri.

(Dalje.)

Ob Sotli

Črtica o kulturnem, socialnem in gospodarskem obrazu tukajšnjega ljudstva

Albin Podjavoršek

1. Za uvod: prijatelji naroda

Vsak stan ima nekaj svojih prijateljev. Navadno so to višja bitja z uglednimi položaji in bogatimi torbami. Pri svojih podrejenih uživajo visoke časti in naslove in hvalospeve — oni vračajo vso to ljubezen z milostivimi pogledi in tupatam s kako dobrohotnostjo, ki prihaja nato v časopisih na dan kot reklama. Vse v prijateljskem tonu in kakor je treba po knjigi o lepem vedenju. Svoji k svojim! Če pa je čast — in takšna čast je jako rentabilna v današnjem času — združena še s kako posebno pridobitnostjo (da si n. pr. prijatelj krpa svojo torbo), drži prijateljstvo še onstran groba. To bi se dalo še lepše opisati. N. pr.: prijateljstvo do groba in čez. Pri takem prijateljstvu prijateljski varovanec in prijatelj drug drugega vzpodbujata k „nadaljnemu zaletu“ — uspehe „zaleta“ pa registrira blagajna. Zakaj zlasti obroč vzdrži še tako močan pritisk najsilnejših plinov.

Kakor ima vsak stan nekaj ljubih prijateljev, tako ima posebne sorte prijateljev naš mili narod. Ti prijatelji pa so že drugačnejši ptiči. Tudi vrabec ljubi kmeta, če pomislimo. Takšni, vrabcu slični vrabci, so „prijatelji naroda“. Žive po mestih, šolajo se v debelih šolah, glave si trpajo s črnimi, rdečimi, zelenimi ali rjavimi teorijami in rešujejo človeštvo na vse mogoče načine. Zraven so si vedno v laseh, a kadar treba „človeštvo“ ali „narod“ panati (recimo: držati ga na dostojni višini, da ne bi začel sam preveč misliti), se združijo in iz skrivnosti vsemira prihaja nad nje simbol sloge v obliki zlatega obroča. Pri tem padajo zastori. Ker če pomislimo, da se suče življenje le okoli pisanega denarja, je potem odveč, da bi razglabljali o idealnih osnovah življenja. Kajti idealiziranje o tem in o onem je samo brana za narod, da se teorije lažje vzdrže na ramenih človeštva — tistega, ki sme samo idealno nositi (pri tem trpi) vsemogoče teorije o izkoriščanju.

Prijatelji naroda ljubijo še posebno kmeta. Ljubijo ga seveda s svojo posebno ljubeznijo. Krasne besede, k temu še rožnato — majska čuvstva idealne zaljubljenosti in mnogo grmenja, a malo toče. Neki človek je n. pr.

tako slično ljubil edino rožo v svojem vrtu. Tako mu je bila pri srcu, da jo je po ure in ure gledal s svojega okna in užival nje sladki pogled. Dostikrat je pomislil: umrl bi brez te rože. Nekega dne pa zapazi na nji polno zajedalcev: uši, polži, ličinke raznih hroščev, vse jo je objedalo. Zajedanci so bili razdelili delo: nekateri so žrli listje, drugi cvetove, še pri koreninah so sedeli ter se mastili. Človek pa ni pristopil, da bi rožo rešil. Razburjal se je, napisal pa učeno knjigo o teoriji izkoriščanja.

Zunaj — izven mest in malomeščanskih razmer — raste narod prav tako kakor raste trava. Sama iz sebe rasteta kmet in delavec, delovni človek sploh. V mestih in malomeščanskih razmerah pa žive njegovi ljubi prijatelji, ki ga obožujejo in regirajo z vsemogočimi teorijami — pri tem niti zavedajoč se, da zares živi tu zunaj neki človeški delovni ljud, delavec kakor kmet, in kmet pri nas še celo, ki imata svoj način življenja, svoje skrbi, težave, napore in borbe z najrazličnejšimi naravnimi, nadnaravnimi in človeškimi silami — in da je treba za razumevanje teh iskati stika z narodom in vživeti se v svoje prabistvo.

Tega prijatelji našega naroda nočejo in ne znajo!

Našim meščanom je ob nedeljah strašno dolgčas. Pa hodijo v hribe. Planinstvo, pravimo, je pri nas zelo razvito. Tudi drugi sporti. Sport radi sporta. Da spoznavamo domovino. Našim ljudem je n. pr. zelo znan Triglav, Ojstrica in dr. visoki hribi. In razne pečine in votline. A popolnoma neznani so jim veliki predeli naseljenosti našega živega naroda. Živi narod! Tam v namišljenih centrih se je v poslednjem času že mnogo preveč nepotrebnih besed razdrlo o vprašanih, ki zadevajo narod. Če pa smo si iskreni, bomo rade volje priznali, da so „prijatelji naroda“ bili, so in bodo tisti večni špekulanti, ki znajo računati z dejstvi tako, kakor jim bo neslo — njim in njihovim torbam. — Kameleon je n. pr. neki reptil (kuščar), ki zna spremenjati barvo. Narod pa tega ne zna.

Imamo pa spregovoriti še o drugih zadevah. Da našemu prijatelju naroda zaledje mest (razen kakih izletnih točk) ni v najboljši pameti, smo spoznali. Prihajajo tu v ospredje še kulturni, socialni in gospodarski motivi, ki bi bili za teoretika gotovo tudi zanimivi. Če merimo vso kulturo z vidika kakega šolanega in teoretično naobraženega človeka, ki se ima za „absolutno avtoriteto“, nam je lahko spoznati, da lažemo samemu sebi. To bomo mogli v teku razgovorov še ugotoviti v vseh ozirih. Eno pa imamo že tu na dlani: kakor je Triglav znan že vsakemu smrkavcu, tako je le malo veličin, ki bi vedele, kje je Sotla. Samo to, nič drugega! V jedru tega vprašanja in življenja je potem narod, ki se tolče skozi borbo že iz vekov pozabljen in zapuščen. Tod ob Sotli je bilo fevdalstvo (graščaki, veleposestva in kmet — tlačan) na višku (v slabem smislu) v 14. in 15. stoletju. Baš tu so za kmetsko ljudstvo klasična tla njegove tragike. Za našega današnjega „prijatelja naroda“ pa so ti kraji hujše neznani kot španska vas ali kaka kitajska pokrajina. Pred svetovno vojno so prihajale tu ven kazenske ekspedicije kaznovanih uradnikov in javnih funkcionarjev, ki so preživljali tu svoja kazenska leta z zaničevanjem do ljudstva ter upom v boljše čase. Za ljudstvo

se niso zmenili, ljudstvo pa je korakalo mimo njih kakor mimo senc, ki v drugo zagrinjajo sonce. „Prijatelj naroda“ za tukajšnje okraje nima drugega izraza kot rečenico: „To so kraji, koder je mahnil gospod Bog s prazno malho.“ — — —

Tu, tu, prijatelji, je tisti kos zdravja, ki ga naš čas tako prokleta potrebuje! Neki gospod bančni uradnik, ki se je bil ne dolgo tega v neki tukajšnji gorici nekoliko „nafajhtal“ (t. j. meščanskonarodni izraz!), je bil ves vznihčen! V svojem višjem stanju in položaju je deklamiral:

„Kako dobro ljudstvo!“

„Pomislite na našo slovensko gostoljubnost!“

„Vsega so prinesli ti dobri ljudje: kruha, gnjat, sira — a vina na škafe!“

„Moja duša diha staro domačnost in srce mi poskakuje ob naši slavno znani slovenski tra-di-cio-nalni gostoljubnosti!“

„Nič se ni izpremenilo! Tista tiha idila, ko sem še kravice pasel, je ostala kakor deviško dekle — nedotaknjena, gorka, mlada.“

„Koder sem hodil mimo hiš (ah, s temi malimi okenci in rožmarinom), so me pozdravljali ljudje in vabili.“

Nato je spregovoril še visok govor o kmetskem stanu, ki da je podlaga, kmet — podlaga družbi. Delovne roke bodo preorale svet prav tako kakor orjete vi zemljo. — Kmetje so poslušali, dokler ni nekdo prekinil:

„Gospod, le denarja nimamo!“

Človek, ki je vaje opravkov z denarjem in ima prav dobro mesečno plačo ter še druge postranske dohodke, operira z drugimi vprašanji kot pa je dandanes kmetško gospodarstvo.

„Kaj?“ je zategnil. „Kmet ima jesti, piti, drugega ne rabi! Denar? Prosim vas, čemu kmetu denarja, ko ima drugega vsega dobrega v izobilju. Kriza, pravite? Za kmeta kriza ne velja, on ima produkcijsko sredstvo — zemljo, je prav za prav kapitalist. Poglejte uboge industrijske delavce, ko jim vlada brezposelnost! Odkod njim?“

„Poslušaj!“ mu je odvrnil drugi, „saj si vendar sam kmetški sin in veš, v kakšnih škripcih smo. Rabimo, razumeš!“

(Dalje prih.)

Kolesarji! Pred plombiranjem evidenčnih številk **ne pozabite**

ne zamudite

oskrbeti **emajliranje** Vaših koles v ognju. Najtrpežneje, najlepše in najceneje v vseh barvah s črtami in okraski Vam emajlira že za **Din 60.—**

Ličanje in tapeciranje avtomobilov

JOŠKO HORVAT, Ljubljana, Sv. Petra c. 85

9. občni zbor „Zveze“

V življenju vsakega gibanja in organizacije so najvažnejši dnevi, kadar se zbira na svojo skupščino mladinski parlament. Takrat se določajo smernice in delajo načrti za bodočnost, in to delo je povsod, pri vseh narodih sveta, naloženo mladini, zato je le od nje in nikogar drugega odvisno, kakšna bo ta bodočnost. Kadar pa se zbere mladina iz kmetске in delavske hiše na svoje zborovanje, takrat moramo reči, da je še posebno pomemben dan, s kmetско - delavsko hišo živi in umre tudi slovenski narod, pa je zato beseda in načrt mladega rodu iz te hiše pred vsemi besedami in načrti.

V soboto pred binkoštno nedeljo je zboroval v Ljubljani mladi parlament našega trdnega in močnega kmetско - delavskega gibanja. Na 9. redni občni zbor „Zveze kmetских fantov in deklet“, ki se je vršil v dvorani „Pri Levu“, so se zbrali od vseh strani Slovenije zastopniki organiziranih vrst naše kmetско - delavske mladine, zastopniki številnih „Društev kmetских fantov in deklet“, najvažnejših prosvetnih in kulturnih organizacij slovenskega podeželja. Kakor so težki in resni današnji časi in kakor je težko, pošteno in resno delo našega kmetско - delavskega gibanja, ki s svojim kulturnim in socialno - gospodarskim delom popravlja malone usodne napake slovenskega kulturnega, gospodarskega socialnega in zlasti političnega življenja in udejstvovanja, tako je tudi to zborovanje kmetско - delavske mladine poteklo v znamenju resnega premišljevanja, v skrbi za naš kmetско - delavski dom, v neomajni volji priboriti temu domu blagostanje in vso kulturno in politično veljavnost, ki mu gre. In če nič drugega, že samo to dejstvo dovolj živo priča, da hodita naš kmetски fant in dekle po pravi poti in njuna neomajna volja, borbenost in vztrajnost je vsemu narodu v zagotovilo, da mu bo ta mladi rod, ta organizirani pokret kmetско - delavske mladine ustvaril nove dni in nove razmere.

Dobro obiskani občni zbor, ki se ga je udeležilo nad 60 delegatov „Društev kmetских fantov in deklet“, ter mnogi starejši tovariši, sodelavci in prijatelji pokreta, je s tovariško dobrodošlico otvoril predsednik „Zveze kmetских fantov in deklet“ tov. Ivan Kronovšek.

V svojem nagovoru je predsednik tov. Kronovšek povdarjal, da se je vse delo kmetске mladine na podeželju, a tudi delo same „Zveze kmetских fantov in deklet“ močno razmahnilo bodisi v organizacijskem oziru, ki je bilo ustanovljenih 35 novih „Društev kmetских fantov in deklet“, bodisi v

kulturno-prosvetnem pogledu s tem, da je bilo na vseh koncih in krajih izvršenega dosti dela, kar izpričuje bogata statistika tečajev, predavanj, dramatskih iger, prireditev, zlasti tekem koscev in žanjic. Vse to delo sta izvršila naš kmetski fant in dekle, v globoki veri, da je to edino pravilen način samovzgoje in izobrazbe kmetsko-delavske mladine. In pribiti je treba resnico, da je edino to gibanje, ta organizacija naše edino kmetsko gibanje in organizacija, kajti raste in ustvarja in se krepi iz svojega lastnega jedra naravnost iz kmetsko-delavskega doma, kar daje jamstvo, da se tudi naš kmetsko-delavski dom z delom svoje mladine bliža svoji samostojnosti in neodvisnosti ter pada v prah jerobstvo in vsa sužnost. S pozivom k še večji in neomajni delavnosti, je tov. predsednik zaključil svoj govor.

Podrobno in skrbno poročilo tajnika tov. Vlado Krefta je nudilo občnemu zboru pravo podobo vztrajnega in marljivega dela naših kmetsko-delavskih fantov in deklet, ki se ne strašijo truda in žrtev za lepšo bodočnost kmetsko-delavskega stanu. To delo je zmogla le mladina prežeta navdušenja, idealizma in borbenosti. Statistično poročilo, ki ga je izčrpno navedel tov. tajnik priobčimo v naslednji številki.

Poročilo blagajnika tov. Dane Andolška izkazuje, da je „Zveza“ posvečala tudi gmotnim vprašanjem največjo skrb, ter da ji je tudi v tem oziru delo zadovoljno uspelo.

O posameznih panogah „Zvezinega“ udejstvovanja so poročali načelniki odsekov tov. Valentin Janhar, dr. Viktor Maček, Ivan Kronovšek, Vlado Kreft, Jože Bradač, dr. Janže Novak in France Gerželj. Delo po posameznih panogah je bilo, dasi so se odseki ustanovili šele na zadnjem občnem zboru, pravilno usmerjeno in je tako „Zveza“ mogla opraviti kar se je največ dalo. Glavni organizacijski temelji so močno postavljeni, delo skrbno razdeljeno in z vsakim letom ga je treba pomnoževati, da bo tako „Zveza“ zavzela odločilno in prvo mesto ne le kot kulturno prosvetna centrala vsega organiziranega gibanja kmetsko-delavske mladine, temveč kot žarišče vsega našega podeželja.

Po rednih poročilih je sledila obširna debata o izvršenem delu, v katero je poseglo mnogo delegatov bodisi s kritiko, še bolj pa z nasveti in predlogi za bodoče delo, ki ga je treba najmanj podvojiti.

V imenu nadzorstva je predlagal revizor tov. Janko Vičič razrešnico odboru, ki je bila soglasno sprejeta.

Pri volitvah so bili v izvršilni odbor „Zveze“ izvoljeni naslednji tov.: Predsednik Ivan Kronovšek, podpredsednika Tine Janhar in Lado Klinc, tajnik Vlado Kreft, namestnik Stane Škrabar, blagajnik Tine Žagar, odborniki: Matevž Trček, ing. Ivo Jelačin, Stanko Tomšič, Iva Bergantova, dr. Janže Novak, Jože Bradač, Ivan Brecljnik, Manica Komanova, dr. Srečko Goljar, Jože Blaž, Ivan Lavrenčič, France Gerželj in revizorji: Franc Trček, Janko Vičič in Milan Mravlje.

Po bogatem razgovoru o slučajnostih je tov. Ivan Kronovšek pozval brez izjeme vse, tako novi odbor kot tudi vse delegate posameznih „Društev kmetskih fantov in deklet“ k vztrajnemu in odločnemu delu ter na

slavnostni zaključek občnega zbora, ki se je vršil naslednjega dne v prvem kmetskem domu v Beričevem.

Dopoldne na binkoštno nedeljo je bil slavnostni zaključek občnega zbora „Zveze kmetskih fantov in deklet“ v prvem našem kmetskem domu v Beričevem pri Ljubljani, ki ga je zgradilo tamošnje „Društvo kmetskih fantov in deklet“ z brezprimernim idealizmom in požrtvovalnostjo. Ta zaključek je bil v našem mladem gibanju ne le zgodovinski dan, bil je jasen dokument in potrdilo smotrenosti v organizaciji in njenem življenju. Pod domačim krovom! To je želja vseh brezdomovincev, a tudi sleherne organizacije, ki vrši v narodu zgodovinske naloge, za kar mora imeti lastno streho in pod njo živo ognjišče prosvete in kulture.

Nabito polna je bila dvorana novega, ponosnega doma. Veselja in domačnosti so gorele oči mladine, a tudi resnih mož in žen. Slavnostnega zaključka občnega zbora so se poleg vseh delegatov društev udeležili tudi številni tovariši in gostje.

V lepo dvorano novega doma se je zbrala ne samo mladina kmetško-delavskega gibanja, temveč vsa velika in močna družina kmetskega gibanja: očetje in sinovi, matere in hčere, in med to družino so sedli za mizo pod domačim krovom pomembni člani družine, tovariši minster Ivan Pucelj, ban dr. Drago Marušič, preč. župnik Janko Barle in senatorja dr. Janko Rajar in dr. Valentin Rožič, poslanca Mravlje in Koman in drugi.

Slavnostni zbor je v iskrenih in navdušenih besedah otvoril predsednik „Zveze“ tov. Ivan Kronovšek, želeč kmetski pozdrav starejšim in mlajšim, tovarišem ter vsem gostom, imenoma vsem odličnim članom pod domačim krovom zbrane kmetske družine. V svojem govoru je dalje orisal splošno vse delo, ki ga je v preteklem letu izvršila kmetško-delavska mlater povdarjal izredno pomembnost današnjega občnega zbora, ki se vrši pod domačo streho. Iskreno v imenu vseh pa čestita vrlim in požrtvovalnim beričevskim fantom in dekletom ter izrazil priznanje za trud in delo, s katerim so zgradili lastni dom.

Ob navdušenju zbranih je nato spregovoril minister Ivan Pucelj, ki je uvodoma naglasil, da je smatral za svojo največjo dolžnost in važnost, da se udeleži tega pomembnega dne prireditve kmetske mladine.

Minister tov. Ivan Pucelj je izrazil svojo srčno radost, da vidi mladino tako odločno, močno zbrano in pripravljeno na to svojo nalogo za ohranitev in obrambo vsega kmetško-delavskega naroda.

Po besedah ministra Ivana Pucelja je navdušeno in tovariško pozdravljen spregovoril ban dr. Drago Marušič.

Po besedah in govorih preč. župnika J. Barleta, Manice in Albina Komana so sledile volitve glavnega odbora „Zveze“, nakar je predsednik tov. Kronovšek, v želji da se vse delo mladega gibanja podvoji ter prinese popolno zmago kmetske vasi, zaključil slavnostni zbor.

Delegati društev ter vsi gosti so bili nato ljubeznivo in prisrčno postreženi v gostoljubni hiši tov. Ivana Grada ter v radosti pričakali še popoldansko svečanost: otvoritev Kmetskega doma.

Naš prvi mladinski dom

Želja vsakega človeka je, imeti svoj lastni dom, streho in pod njo ognjišče, okoli katerega se zbira družina k molitvi delu in jelu. Kmet-skemu človeku pa je lastna streha ne le srčna želja, marveč neobhodna nujnost, ako hoče sploh uspešno gospodariti, ako hoče biti sploh kmet ter živeti v neposredni zvezi z zemljo, ako hoče biti neodvisen in samostojen. Kot je poedinec ena sama oseba, tako je tudi organizacija ena sama oseba, čeprav ima sto ali več članov, kajti vsi skupaj hočejo eno in se za skupni cilj skupno pripravljajo in borijo. Kakor je težko človeku brez strehe, tako je stokrat hujše organizaciji, ki je brez lastnega krova in skupnega ognjišča. V Sloveniji, pravijo in pišejo, da smo napredni, kar se tiče društvenih domov; res, dosti jih je, toda kmetškega nobenega, ker ni bilo lastne samostojne organizacije in ker so se bili kmetje razbili na sto strani. Kmetsko-delavska mladina pa v svojem gibanju, v svojih „Društvih kmetških fantov in deklet“ zbira in združuje vse te ude v močno in složno mlado kmetsko-delavsko gibanje, v lastno kmetško in socialno-gospodarsko organizacijo, ki nujno ustvarja, če tako rečemo, lastno in složno kmetško politično gibanje. Vsem tem organizacijam, „Društvom kmetških fantov in deklet“ pa je treba sedaj, ko so močna in okrepljena, lastne strehe, lastnega doma, ki bo žarišče kmetške kulture in prosvete, ki bo naša kmetško-delavska univerza, kjer se bomo fantje in dekleta pripravljali za življenje, za borbo.

In v Beričevem so bili fantje in dekleta prvi, ki so si sami zgradili lastno streho, lasten kmetški dom, lastno kmetško univerzo. Si jo gradili ne kot gradi „gospoda“ visoke palače, temveč z znojem v poznih večernih urah po trdem vsakdanjem delu, z vero v zmago kmetškega gibanja. Vzglede so nam vsem in s priznanjem jim čestitamo.

Po zaključenem slavnostnem zborovanju „Zveze“, je Beričevo v zgodnjih popoldanskih urah binkoštna nedelje nanovo in še bolj oživelo. Od vsepovsod so prihajali številni kmetški pokretaši, da prisostvujejo otvoritvi prvega Kmetškega doma.

Kmalu po 2. uri je z govorniškega odra, kjer so bili zbrani številni kmetški pokretaši in gostje, med njimi minister Ivan Pucelj, ban dr. Marušič, senatorja dr. Rajar in dr. Rožič, nar. poslanci Milan Mravlje, Albin Koman in Anton Cerer, srezki načelnik dr. Žnidaršič, nač. kmet. odd. inž. Zidanšek, univ. prof. dr. Kidrič in drugi, spregovoril predsednik domačega „Društva kmetških fantov in deklet“ tov. Alojzij Avsec iskreno dobrodošlico vsem, ki so prihiteli na otvoritev prvega Kmetškega doma, imenoma je veljal njegov pozdrav pokrovitelju slovesnosti banu priljubljenemu tovarišu dr. Dragu Marušiču ter dragemu vodji slovenskega kmetškega ljudstva, ministru tovarišu Ivanu Puclju, navzočim narod. poslancem, senatorjema in vsem zastopnikom. V bratski ljubezni je pozdravil predsednik predvsem vse drage tovariše in tovarišice, ki so prihiteli iz vseh krajev Slovenije, kjer povsod vihra zeleni prapor kmetško-mladinskega gibanja.

Končno pa se je vsem, ki so kakorkoli doprinesli k uresničenju doma, iskreno zahvalil; dragemu društvenemu očetu tov. Ivanu Gradu st. imenoma s tem, da je številni množici sporočil, da ga je društvo imenovalo za prvega častnega člana, kar so navzoči z navdušenjem pritrdili.

Vsem navzočim sta nato želela dobrodošlico domačj župan in šolski upravitelj.

Tovariš Stanko Tomšič je medtem kot član društva govoril o programu in smernicah kmetsko-mladinskega gibanja, o organizaciji kmetijske mladine ter o vseh silah, ki so ustvarile ta ponosni kmetijski dom. Povdarjajoč načela mladega gibanja, je pribil odlike mladine, ki so skupnost, čut odgovornosti ter poštenost in resnica in končno trdna volja in borbenost, kar vse se pri starejši generaciji čestokrat pogreša.

Zatem sta številni kmetijski delavski armadi spregovorila tovariša ban dr. Drago Marušič in minister Ivan Pucelj, ki sta povdarjala velik pomen vzgoje in izobrazbe kmetsko-delavske mladine. Potem je govoril še predsednik „Zveze“ tov. Kronovšek, ki je povdarjal, da je dom zasluga in sad organizacije, zato naj se vsa mladina čimprej organizira in naj ji bodo Beričevci za svetel vzgled. Končno pa je želel senator dr. Rožič lepe uspehe v novem domu.

Vsem govornikom se je predsednik tov. Avsec iskreno zahvalil in proglasil, da je dom otvorjen. V domu in okoli njega je nato pričelo živahno življenje, ki je v zadovoljstvu lepega uspeha agilnega društva, dalo neumornim tovarišicam in tovarišem iz Beričevega iskreno in zaslužno priznanje.

Tekme koscev in žanjic

Naša „Društva kmetijskih fantov in deklet“, ki se množe iz leta v leto, so doslej priredila širom Slovenije nešteto tekem koscev in žanjic, ki so vse dosegle velike uspehe. Posamezna podrobna in obširna poročila je priobčil „Kmetijski list“ pod zaglavjem „Mladina“, zato jih v „Grudi“ ponovno ne priobčujemo. V prihodnji številki „Grude“ bo Kmetijsko športni odsek Zveze priobčil zanimivo statistiko tekem koscev in žanjic, s čemer bo tudi v našem glasilu zabeležen ogromen uspeh, ki so ga društva dosegla s svojimi letošnjimi tekmami. Po možnosti bo „Gruda“ ob tej priliki tudi objavila nad 20 originalnih in lepih fotografij s teh tekem! Vsa društva, ki imajo fotografije na razpolago, naj jih nemudoma pošljejo uredništvu. Uredništvo bo te fotografije po uporabi nepoškodovane vrnilo. Pravtako pa naj vsako društvo, čigar tekma ni bila morda objavljena v „Kmetijskem listu“, sporoči potek in izid tekme našemu uredništvu. — Kmalu bomo s poletnim udejstvovanjem zaključili ter pričeli po društvih z zimskim izobraževalnim delom. Dopisniki društev poročajte o načelih in delu v „Grudo“, a tudi v „Kmetijski list“.

Naša manifestacija v Št. Vidu

Letošnje muhasto vreme nam ni bilo naklonjeno. Tekma koscev „Zveze“ za naslov prvaka je morala odpasti. Namesto nje se je vršila 25. junija velika tekma koscev pod pokroviteljstvom ministra tov. Ivana Puclja, na prostranem travniku g. Lenarčiča v Št. Vidu, ki je bila združena s slikovito manifestacijsko povorko, ki se je formirala na Kongresnem trgu v Ljubljani. Kmetško-delavska mladina iz daljnje in bližnje ljubljanske okolice se je zgrnila na prostrani trg. Kmetški konjeniki, kosci, žanjice, grabljice, kolesarji in okrašeni pestri vozovi, prihajajo iz vseh strani, so ustvarili nepopisno lepo življenje in vrvenje. Pod vodstvom tov. Vlado Krefta se je končno vse to šarovito vrvenje uredilo v lepo manifestacijsko povorko, ki je krenila s Kongresnega trga po ljubljanskih ulicah v Št. Vid na prireditveni prostor.

Prepevajoč kmetške pesmi, ukajoč, samozavestno in vedrih čel in lic so prispeli mladi borci v povorki v Št. Vid, kjer je vso to številno vrsto krepkih koscev, žanjic, kolesarjev in borcev na okrašenih vozovih iz Gmelj, Šinkovega turna, Zapog, Medvod, Iške vasi, Notranjih gor, Iga-Studenca, Zg. Šiške, Kašlja in drugod, sprejela nepregledna množica kmetško-delavskega ljudstva, na čelu z banom tov. dr. Dragom Marušičem in mnogimi drugimi zastopniki.

Slikoviti povorki se je potem pridružila vsa ta množica, ter krenila s povorko na tekmovališče, kjer se je vršilo mladinsko zborovanje.

Okoli govorniškega prostora se je zbrala velika množica mladine in kmetško-delavskega ljudstva, kaferi je želel kot domačin v imenu šentviške občine prisrčno dobrodošlico tov. Ivan Pipan. V imenu „Zveze kmetških fantov in deklet“ je iskreno pozdravil Zvezin tajnik tov. Vlado Kreft, ki je v svojem nadaljnjem govoru povdarjal smernice mladinskega gibanja ter borbenost duha, ki preveva to gibanje. Vse navzoče kmetško delavske borce je pozval, naj bodo neomajni, odločni, naj gredo na vas, v črne revirje, v fabrike in povsod ter naj tam kot apostoli uče novo vero, borbo za delo ter slogo med kmetom in delavcem, ki se morata združiti za skupno borbo.

V iskrenih besedah je nato pozdravil številno množico in zlasti mlade borce ban dr. Drago Marušič, veseleč se zlasti fantov-koscev, ki v plemeniti tekmi dajejo izraza in časti kmetškemu delu.

Zborovanje je zaključil govor tov. Albina Komana, v katerem je tudi on podčrtal važnost in pomembnost kmetškega dela, ki ga časti in mu daje priznanje mladina s svojimi tekmami koscev in žanjic. Z zahvalo vsem govornikom je nato tov. Vlado Kreft zaključil zborovanje.

Po zborovanju je odkorakala strumna četa koscev-tekmovalcev na tekmovališče, kjer so se razvrstili ob posameznih tekmovalnih pasovih. Številna množica je v zanimanju zavalovila. V prekipevajočem razpoloženju je naglo potekla tekma, nakar so posedli tekmovalci k južini.

Po enournem delu je ocenjevalna komisija, sestojęča iz tovarišev Val. Janharja, Ivana Brecljnika iz Jožeta Blaža ter vodje tekme tovariša Janže Novaka, zaključila svoje delo. V imenu te komisije je potem na prireditvenem prostoru razglasil izid tekme tov. Janže Novak. Prvo mesto in prvo nagrado izmed 19 koscev si je osvojil tov. Grad Ivan iz Beričevega, drugo tov. Janez Mazi iz lške vasi, tretjo tov. Alojz Avsec iz Beričevega, četrto tov. Vinko Šetina iz Medvod, peto tov. Matevž Močnik iz Beričevega, šesto tov. Ivan Šetina iz Medvod in sedmo tov. Jože Hočevnar iz Zapog. Po razglasitvi izida pa je tov. Vlado Kreft sporočil v imenu ocenjevalne komisije za najlepše okrašene vozove, naslednji rezultat: prvo nagrado za najlepši voz je dobilo „Društvo kmetskih fantov in deklet“ iz Šinkovega turna, drugo nagrado Medvode, tretjo nagrado lška vas, četrto nagrado Zapoge in peto nagrado Ig-Studenec.

Celotno manifestacijo je zaključila uspela kmetska prireditve.

Iz „Zveze“

Zvezina prireditve. Vsem Društvom kmetskih fantov in deklet, tovarišem in tovarišicam in vsem prijateljem, ki so do lepega uspeha Zvezine prireditve v Št. Vidu kakorkoli pripomogli, kakor tudi onim, ki so za prvotno prireditve, ki je bila radi slabega vremena onemogočena in preložena, kaj žrtvovali, najlepša hvala!

Tekme koscev. Kmetstvo - sportni odsek Zveze je letošnje leto sestavil nov pravilnik za tekme koscev z navodilom in razlago. Zveza ima sedaj v zalogi tekmovalne pole s pravilnikom, ki so tiskane in pripravljene za vpisovanje ter oceno za vsakega kosca-tekmovalca in stane 1 izvod 50 para. Vsa tovariška društva, katera še nameravajo prirediti tekmo koscev, naj pišejo po nje. Pravilnik je tako skrbno sestavljen, da je pri pravični oceni zmeta ali krivica nemogoča.

Tekme žanjic. Na zalogi imamo tudi pravilnike za tekme žanjic, na kar opozarjamo vsa, zlasti pa nova društva, ki še tekme žanjic dosedaj niso prirejala.

Prapori. Naše mladinske organizacije se vedno bolj izpopolnjujejo, zato so se nekatera agilna društva odločila za nabavo praporov. Vsa tovariška društva, ki so že ali pa še bodo o tem sklepala, opozarjamo da bo Zveza predpisala enotne prapore, katere bo tudi sama naročila na podlagi najnižjih po-

nudb. Prosimo, da tozadevne želje in sklepe svojih društev poročate Zvezi.

Naša himna. Zveza kmetskih fantov in deklet je že svoječasno razpisala natečaj za kmetsko himno. Dobili smo lepo število pesnitev od naših priznanih pesnikov, pa tudi od tovarišev iz naših mladinskih vrst. Dve pesnitvi sta dosedaj že komponirani, ki ju bomo dali še instrumentirati. Eno od teh, ki bo najboljša, bomo proglasili za našo himno, katere tekst in note bo Zveza založila. Svetujemo vsem tovariškim društvom, ki nimajo pevskih odsekov ali v bližini pevskega društva ali pevovodje, da že sedaj skrbijo za osebo, ki jih bo izvežbala v petju naše himne. Napravijo naj tudi seznam svojih članov in članic, ki so pevci in pevke, ker bo moralo vsako društvo imeti zbor, ki bo znal svojo himno.

Naročanje plakatov. Vsem tovariškim društvom svetujemo, da naročajo za vse svoje prireditve plakate, lepake in vabila potom Zveze, ki jih oskrbi mnogo ceneje, kot posamezna društva. Poslati pa je treba besedilo, ki mora v glavnem obsegati, kje se prireditve vrši, kdaj, uro pričetka in posamezne točke. Nekateri prav radi pri obilnem delu na kako bistveno točko pozabijo, kar dela neprilike ali pa je treba plakate popravljati, kar pokvari zunanji izgled. Pri naročilu je treba naznačiti

število, velikost in barvo plakatov. Pri-
pomnjamo, da število plakatov ne zviša
mnogo nabavne cene.

Društvene prireditve. Mnogo-
krat se dogodi, da društva, ki so v
neposredni bližini, prirejajo prireditve
na isti dan, kar ne prinese zaželjenega
uspeha, niti enemu, ne drugemu društvu.
Opozarjamo vsa tovariška društva, da
se pred odločitvijo za prireditev vedno
prej za datum dogovorijo s sosednimi
društvi, kar bo preprečilo takšne slučaje.
Gojiti stalne stike z bližnjim društvom je
pa itak naša dolžnost.

Organizacija kolesarjev. V do-
glednem času bomo pričeli z organiza-
cijo kolesarjev in se bodo pri vsakem
društvu združili kolesarji in kolesarke
v kolesarski odsek. Imeli bodo predpi-
san kroj in znake za dirke, razne izlete
in udeležbo na povorkah, manifestacijah
i. d. t. Naj tudi o tem tovariška društva
razmišljajo, da bo ob času organizacija
čimprej izvedena.

.....
Bočna pri Gornjem gradu.
Tudi naša napredna vas noče za-
ostati za drugimi zavednimi kraji,
kjer so že ustanovljena Društva kfid.
Sestavljen je bil že dobrouspeli pri-
pravljalni odbor, ki je izvršil vse
priprave do definitivne ustanovitve
našega društva, ki je bilo prvo ne-
deljo v mesecu maju. Težnja po
vsestranski napredni kmetski izo-
brazbi se tudi pri nas čimdalje bolj
uveljavlja. V čast naše vasi in naše
mladine bodi povedano, da je to
prvo društvo kfid. gornjegrajskega
sreza.

V vseh krajih iščemo ugledne
osebe, ki bi posredovale inkaso in pro-
dajo manufakturnega blaga in konfek-
cije na obroke — (pripravno za ob-
činske tajnike i. t. d.) kot postranski
zaslužek.

Ponudbe na
Organizacijski urad,
G. JUNC, Ljubljana,
Dvorčakova ulica 3/I.

Naš pravi domači izdelek

Kamnoseštvo Alojzij Vodnik
Ljubljana, Kolodvorska odprodaja
radi velike zaloge nagrobne spomenike
pod izredno ugodnimi plačilnimi pogoji
tudi na hranilne knjižice.

Štedite s kurjavo.

Praktična kuhinjska novost!

Domač izdelek!

Jugoslovanski patent prijavljen!

Sted-Regulator

v obliki štedilniške
plošče in obročev

Vam omogoča praktično kuhanje, pri-
štedi 50% na kurivu in povišuje za
40% na toploti ter pospešuje za 50%
kuho, a glavno je, da Vam ne onesnaži
posodo in jo ohrani vedno čisto.

Sted-Regulatorja se dobi v vseh
boljših železnih trgovinah po enaki ceni.

Sted-Regulator se prilagodi vsakemu
štedilniku.

Kotiček za dekleta

Če je dovolj maščobe v hrani, rabi telo manj beljakovin. Toda preobila zabela ovira prebavo in le v gotovem razmerju užita tvori odvišna tolšča rezervo po kateri poseže telo v času gladovanja (bolezni).

Telesno delo in mrz večata potrebo po maščobi, ker pospešujeta razkrajanje in porabo tolšče v telesu, dočim toplota in počitek zabranujeta oboje. Z ozirom na to je treba pripraviti v zimskem času in delu bolj mastno hrano, kot pa v poletni vročini! Deloma stavi to zahtevo že organizem sam od sebe. V poletnem času se nam bolj mastna hrana naravnost ustavlja.

Maščobe niso vse enako prebavljive. Čim lažje se topi, tem lažje je prebavna. Najlažje prebavno je surovo maslo. Zato uporabljamo v bolniški kuhinji, kakor tudi za pripravljanje dojenčkove hrane izključno le surovo maslo.

Ogljikove vodane imenujemo vse tiste organske spojine, ki sestojijo iz ogljika, vodika in kisika in v katerih se nahajata vodik in kisik v prav tistem razmerju kakor v vodi. — Ogljikovi vodani so predvsem tvorilci delovne sile in usposablajo človeka za delo.

Za prehrano najvažnejši ogljikov voden je škrob, katerega bogata so rastlinska živila, kakor žita in žitni izdelki, krompir i. t. d. Sem prištevamo tudi razne vrste sladkorjev. Najbolj običajen sladkor, ki ga uporabljamo v kuhinji je trsni ali pesni sladkor, v mleku imamo še mlečni sladkor, v sadju in grozdju sadni in grozdni sladkor, v kalečem ječmenu, ki ga uporabljajo v pivovarnah za napravo piva pa sladni sladkor.

Staničnina ali vlaknina, ki obdaja rastlinske stanice (lupina pri fi-

žolu i. t. d.) je potrebna posebno za ljudi, ki težko delajo in se mnogo gibljejo. Nima sicer nobene redilne vrednosti, a polni prebavila in pospešuje mehanično delovanje prebavilnih organov.

Rudninske snovi rabimo predvsem za tvorbo kosti, nahajamo jih pa tudi v krvi (železo), ščitni žlezi (jod) in drugod. Zato je potrebno, da dobi telo tako hrano, ki vsebuje vse te snovi — to je: zelenjavo.

Večino naše hrane (beljakovine, tolšče, ogljikove vodane) sestavljajo nekovine, ki tvorijo v spojini s kisikom kisline, ki so škodljive in jih mora telo izločiti. To pa je mogoče le tedaj, ako se z lužninami spoje v šoli. Ako primanjkuje v hrani lužnin, zastajajo kisline v telesu in ga zastrupljajo. V skrajni sili je sicer zmožno tudi telo samo tvoriti lužnine iz beljakovin, kar znači vsekakor potratu in prevelik napor za organizem, ki navadno ne ostane brez posledic.

Mnogo lužnin vsebuje rastlinska hrana.

Če je v hrani dovolj lužnin, rabi telo mnogo manj beljakovin, — včasih zadostuje že 35 g dnevno (seveda minimum!), ki jih dobimo v 120 g mesa, ali 800 g mleka ali 120 g krompirja. Navadno računamo, da rabi človek dnevno okrog 70 g beljakovine. — Ako primanjkuje lužnin, je treba množino beljakovin znatno povečati. (Dalje.)

.....

Na letošnji velesojmski razstavi ne smemo prezreti naslednje zanimivosti.

Tuk. strok. učitelj g. A. Zupančič je v velikem paviljonu na desni strani glavnega vhoda razstavil svoj prijavljeni izum

plošče za štedilnike in posebne obročje

(Sted-Regulator).

Sted-Regulator plošča in obroči omogočajo dovajanje zraka pod štedilnikovo ploščo skozi posebno odprtino na obro-

ču, kar povzroča popolno izgorivanje gorilnih snovi in vseh plinov. Posebno teh obročev pa je, da je mogoče poljubno reguliranje dotoka zraka. Umevno je, da se s tem prihrani mnogo na kurjavi, zato prav posebno opozarjamo naše gospodinjke naj si ta izum gotovo ogledajo. Napravljen je iz posebne litine, tako da ne pokajo in ne izgoravajo, s čimer se podaljša uporabna doba teh plošč. Izdelane so v vseh do sedaj običajnih merah. — Gospodinjke si pa lahko nabavijo tudi samo „Sted-Regulator“ obroče, ki se dobavljajo ravno tako v vseh običajnih merah v vseh železnih trgovinah.

Zavese posteljna pregrinjala, namizne prte, prtice itd. krasno vezene in po nizkih cenah

dobite pri

Matek & Mikeš
Ljubljana

poleg hotela Štrukelj

Vezenje in šivanje oprem za neveste, monogrami, gumbnice.

Entlanje, ažuriranje, predtiskanje.

Velika izbira predtiskanih ženskih ročnih del

Rešitev ugank iz 5. št.

1. Križanka. Vodoravno: 1. Hermina, 6. se, 7. ti, 8. med, 10. dan, 12. in, 13. in, 15. Slomšek.

Navpično: 2. es, 3. Rem, 4. itd., 5. ni, 9. Ema, 10. dno, 11. Niš, 12. il, 14. ne.

Pravilnih rešitev obeh ugank iz 5. št. „Gruda“ je uredništvo sprejelo nad 80. Z veseljem je treba ugotoviti, kako raste zanimanje za naš ugankarski kotiček. Tovariši in tovarišice le pridno na delo. To pot je žreb naklonil knjižni nagradi 1. Jelki Jesihar iz Sp. Pirnič p. Medvode, 2. Julki Papler iz Doslovč pri Žirovnici.

Lepe knjižne nagrade razpisujemo za pravilno rešitev ugank iz te številke „Grude“. Rešitev je poslati uredništvu „Grude“, Tavčarjeva ul. 3 najkasneje do 10. septembra.

Besedna uganka

Sander Turnšek

Čakovec, apoteka, tele, indeks, jablana, narzoza, interes, ilustracija, respekt, detektiv, operacija, univerza, Germanija, republika, šampanjec, instrument.

Postavi gornje besede drugo pod drugo tako, da boš čital v začetnicah važno naročilo.

Posetnica

tov.

Kemalec

Kaj je ta tovariš po poklicu?

K O N F E K C I J A

DRAGO GORUP & Co. Ljubljana

MIKLOŠIČEVA CESTA 16/I

nudi najnovejše in najelegantnejše **plašče, kostime, obleke** za dame, gospode in deco.

listnica uredništva

Iz uredništva: „Gruda“ je v našem kmetsko-delavskem mladinskem gibanju slej ko prej prevažen in prepotreben organ, a tudi nekaka svobodna tribuna, kjer tovariši in tovarišice, sodelavci in sodelavke objavljajo svoje duševne stvaritve, v katerih zastopajo svoje mišljenje in nazore. Da pa glede mišljenja in nazora, ki ga posamezni pisci zastopajo v svojih člankih, ne pride do napačnega tolmačenja, uredništvo, ponovno izjavlja, da za vsebino in nazor v člankih, ki so od avtorjev podpisani, odgovarjajo avtorji sami, za vse nepodpisane članke pa uredništvo. Dvojna številka, ki so jo naročniki sprejeli, bodi v opravičilo, ker ni izšla „Gruda“ že prejšnji mesec. Zavaljo tehničnih zaprek se je izdaja nekoliko zakasnila, kar naj naročniki vzamejo na znanje. Naslednja št. „Grude“ izide že sredi septembra in sicer tudi v povečanem obsegu ter s še pestrejšo vsebino, na kar že ob tej priliki opozarjamo, ter želimo, da zlasti tovariši in tovarišice ter tiskovni referenti „Društev kmetijskih fantov in deklet“ to upoštevajo ter se v svojih okrajih, zlasti med članstvom lotijo temeljito nabiranja naročnikov.

Ignac P—c, Vrata: Poslana križanka ni za tisk. Žal, je še premalo izdelana. Imaš pa brez dvoma dobro voljo pa tudi dovolj sposobnosti, zato pridno nadaljuj v tem delu ter se kmalu spet oglasi s kako pošiljko. Za začetek pa ti svetujem, sestavljaj križanke manjšega obsega, a tudi pri teh strogo pazi na obliko in besedne zastavice.

Marica: Pride v tisk. Toda še poprej pa mi pošlji svoj pravi naslov, da Ti zamorem pismeno obširnejše sporočiti svoje mnenje. Vedi, da ne nasprotujem, če želiš objavljati svoje prispevke pod psevdonimom, toda med Teboj in uredništvom pa je ta anonimnost odveč, ter tudi nezaželjena, sporoči zato naslov čimprej, ter ob tej priliki tudi še kaj pošlji. Pozdravljena!

Andrej J—s, Sv. Vid pri Platinu: Potrpi, Tvoja jesenska pesem pride na vrsto ob času. Če si postal že kaj bolj korajžen ter nisi več tako neznansko sentimentalni, pošlji še kaj. Glede honorarja pa Ti sporočim pismeno.

Aleš Kordič, Ljubljana: Tvoj „Upognjeni bor“ mi je in mi ni všeč. Andrej Možina je še močno neizdelan; v kolikor pa si ga načrtal, je preveč sam iz sebe, kar je v tem motivu čisto izključeno, kajti vse okolščine, zlasti pa gospodarsko-socijalni in družabni položaj Andreja je tak, da je ta njegov preveliki individualizem psihološko nemogoč. Motiv je sicer dober ter Ti zato svetujem predelaj vso stvar ter ji daj močno socijalno obeležje, saj Te vendar v to silijo že same Andrejeve razmere. Opusti pretirani individualizem zajemi stvar kot je v resnici. Potem spet pošlji in bodi pozdravljen.

J. M—č, Dobrava: Začetnik si kaj? In hudo sam vase zapreden in v svojo bolelost ter ljubezen. Prav zato imajo Tvoje pesmi preveč osebni značaj ter zato bolj sodijo v spominsko knjigo nego za tisk. Očitujejo pa lep jezik in dobro voljo, zato še piši, a zajemaj iz življenja, bodi širok ter ne imej pred očmi le samega sebe in svoje boleti, temveč široko življenje. Pozdravljen!

Mara A—š: Tvoja „Žanjica“ je prav ljubka, le jezikovno je neizdelana. Nekoliko popravljenjo priobčim. Še piši in se kmalu kaj oglasi.

Vera K—u, Ljubljana: „Večer na vasi“ je še dokaj posrečen ter ga ob priliki priobčim. Samo psevdonim mi ni všeč, preveč sladkoben je; ta sladkobnost v besedah je tudi v pesmi. Skušaj se je čimbolj otresti pa boš postala bolj realna in klenih zvočnih besedi.

J. P. D.: Pošiljaš pesmico „če bo ugajala“. Kako bi dejal: Tebi ugaja in čisto Te razumem. Toda preveč sentimentalnosti je, dasi je vsebina precej srečno izbrana. Tudi tebi moram reči: skušaj biti bolj realna, glej življenje, kakršno je in ga takšnega izlivaj v svoje pesmi. Potem se še kaj oglasi in še pošlji. Pozdravljena!

LAP ANTON

trgovski vrtnar, KAMNIK
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrstne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf
Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

Mlinarji!

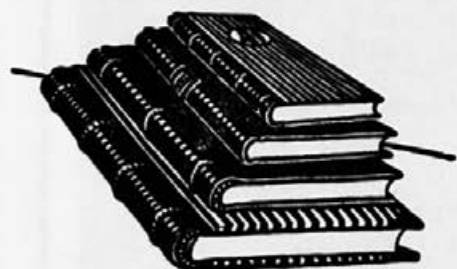
Mlinski stroji fabrikat Prokop.
Mlinske kamne za vsakovrstno meljavo.
Mlinska sita, svilena in volnena.
Ia gonilna jermena, vosek za jermena
in vse ostale mlinske potreščine nudi:

BRCAR & KOMP.

Ljubljana, Kolodvorska c. 35

Ceniki brezplačno!

Zmerne cene!

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

knjigoveznico in črtnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,
knjigoveznica in črtnica trg. knjig

Ljubljana,
Florjanska ulica števil. 14

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATINAR

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVČARJEVA (SODNA) UL. I.

Telefon št. 2847. — Rač. poš. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „KmetSKI dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po $6\frac{1}{2}\%$, večje stalne vloge po dogovoru.

Stanje vlog:

Din 35.000.000.-.

Rezervni zaklad:

Din 1.100.000.—.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12. $\frac{1}{2}$
in od 3—4 $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12 $\frac{1}{2}$ ure.

